

Fra byliv til klyngetun?

Bybefolkningens bosteds- og boligpreferanser ved flytting til distriktskommuner

Alexander Zahl-Thanem
Deniz Akin
Tom Bratrud

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning
Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim

Telefon: +47 73 82 01 60
E-post: post@ruralis.no

Rapport 1/2026

Utgivelsesår: 2026

Antall sider: 55

ISSN 2704-0208

Tittel: Fra byliv til klyngetun? Bybefolkningens bosteds- og boligpreferanser ved flytting til distriktskommuner

Forfatter: Alexander Zahl-Thanem, Deniz Akin og Tom Bratrud

Utgiver: Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning

Utgiversted: Trondheim

Prosjekt: Boligutvikling for levende grender og rekruttering av kvalifisert arbeidskraft

Oppdragsgiver: Bygdeliv AS

Oppdragsgivers ref.: Tor-Evert Grøndal

Kort sammendrag

Rapporten undersøker bybefolkningens preferanser, motivasjoner og barrierer ved flytting fra by til distrikt, med særlig fokus på interessen for boligkonseptet «klyngetun». Analysene bygger på to ulike spørreundersøkelser og kvalitative intervjuer. Resultatene viser at motivasjonen for å flytte mer landlig handler blant annet om nærhet til natur, plass og ro, mens barrierene dreier seg om tilknytning til nåværende bosted, usikkerhet rundt jobbmuligheter på nytt sted og bekymring for å ikke bli inkludert i et lite lokalsamfunn. Mange opplever klyngetunet som et attraktivt boligkonsept, selv om enkelte også er skeptiske med hensyn til privatliv og selvbestemmelse. Boligkonseptet kan potensielt bidra til å redusere sosiale barrierer og tilby fellesskap, men hvor mange som faktisk ville flytte inn i et klyngetun er likevel usikkert og trolig kontekstavhengig. Kartlegging av interessegrupper og behov i aktuelle områder er derfor nødvendig før større byggeprosjekter igangsettes.

Stikkord

Klyngetun, Bosted, Bolig, Bygd, Distrikt, Leie-til-eie.

Forsidefoto: Tor-Evert Grøndal

Forord

Denne rapporten har som mål å gi kunnskap om flytting fra by til bygd eller distrikt, med særlig fokus på holdninger og interesse for boligkonseptet «klyngetun».

Rapporten er en del av prosjektet «*Boligutvikling for levende grender og rekruttering av kvalifisert arbeidskraft*», ledet av Bygdeliv AS og finansiert av Forregion Innlandet og Husbanken. Arbeidet i denne rapporten er utført av forskere ved Ruralis og Universitetet i Bergen (UiB) som et selvstendig forskningsprosjekt, og forskerne står ansvarlig for innholdet.

Vi takker alle som har deltatt i intervjuer eller besvart spørreundersøkelser, og dermed bidratt med verdifullt datagrunnlag til prosjektet.

Januar 2026

Alexander Zahl-Thanem (Ruralis), Deniz Akin (Ruralis) og Tom Bratrud (UiB).

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
Tabelliste	4
Figurliste	4
Sammendrag	6
1. Innledning	9
1.1 Bakgrunn og formål med rapporten	9
1.2. Datagrunnlag	10
1.3. Begrepsavklaring: Bygd og distrikt	12
1.4. Rapportens struktur	13
2. Bostedspreferanser blant bybefolkningen	14
2.1. Hvor stor andel av bybefolkningen ønsker å bo på bygda?	14
2.2. Hva kjennetegner bybefolkningen som ønsker å bo på bygda?	16
3. Preferanser for bosted og bolig hos bybefolkningen som ønsker å flytte til distriktene	20
3.1. Ønske om å flytte til en distriktskommune	20
3.2. Barrierer ved flytting til en distriktskommune	22
3.3. Jobbsituasjon ved flytting	24
3.4. Viktige forhold ved valg av bosted	27
3.5. Boligpreferanser ved flytting	31
3.6. Interesse for «leie-til-eie-modell»	32
4. Interesse for å bo i et klyngetun	36
4.1. Klyngetun: Konsept og kjennetegn	36
4.2. Fremstår klyngetun som et attraktivt boligkonsept?	37
4.3. <i>Hvem</i> kan tenke seg å bo i et klyngetun?	39
4.4. Hvilke elementer oppleves som attraktive - og hvilke oppleves som mindre attraktive?	45
5. Implikasjoner og anbefalinger	50
Referanser	52
Appendix	54

Tabelliste

Tabell 1: Respondentenes nåværende bosted (selvrapportert).....	11
Tabell 2: Logistisk regresjonsanalyse: Sannsynlighet for å ønske å bo på bygda dersom man kunne velge helt fritt.	17
Tabell 3: Logistisk regresjonsanalyse: Sannsynlighet for å oppgi at en kunne tenke seg å bo i et klyngetun.	40

Figurliste

Figur 1: Ønsket bosted blant personer som i dag oppgir at de bor i by (storby, mellomstor by eller mindre by/tettsted). Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n = 701).	14
Figur 2: Ønsket bosted blant personer som bor i de 15 prosent mest urbane kommunene i Norge. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=468).....	15
Figur 3: Ønsket bosted blant personer bosatt i de 15 prosent mest urbane kommunene i Norge (54 kommuner) og som samtidig oppgir at de ikke bor i en bygd. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=419).	16
Figur 4: Predikert sannsynlighet for å ønske å bo på bygda blant bybefolkningen, etter oppvekstbosted. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=657).	18
Figur 5: Predikert sannsynlighet for å ønske å bo på bygda blant bybefolkningen, etter nåværende bosted. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=657).	19
Figur 6: Respondentenes ønske om å flytte til en distriktskommune (prosent, n=225).	20
Figur 7: Anslått sannsynlighet for å flytte til en distriktskommune i løpet av de neste ti årene, basert på respondentens egen vurdering (prosent, n=225).....	21
Figur 8: Barrierer ved flytting til en distriktskommune (prosent, rangert, n=225).....	23
Figur 9: Jobbsituasjon ved flytting til en distriktskommune (prosent, n=225).	25
Figur 10: Andel (%) som oppgir at de vil måtte finne seg en ny jobb ved flytting til en distriktskommune, fordelt etter alder. Kjikvadrattesten er signifikant på 5 %-nivå ($\chi^2(2) = 6,83, p < 0,05, n = 225$).	25
Figur 11: Viktige forhold ved valg av bosted i distriktskommuner, rangert (prosent, n=225).....	27
Figur 12: Aldersforskjeller i vektlegging av kollektivtransport og vektlegging av nærhet til offentlige tjenester (n=225).	28

Figur 13: Ønsket boligtype blant respondentene (prosent, n=225).	31
Figur 14: Vurdering av kjøp eller leie bolig ved flytting til en distriktskommune (prosent, n=225).	32
Figur 15: Interesse for leie-til-eie-modell. Prosentvis fordeling. (n=225).....	33
Figur 16: Andel (%) som er ganske eller svært interessert i å prøve en leie-til-eie modell etter alder. Kjikvadrattesten er signifikant på 1 %-nivå ($\chi^2(2) = 10,16$, $p < 0,01$, $n = 225$).	34
Figur 17: Opplevelse av klyngetun som en attraktiv boform blant bybefolkningen (prosent, n=225).	38
Figur 18: Sannsynlighet for å vurdere å bo i et klyngetun dersom det fantes i en distriktskommune som man kunne tenke seg å flytte til (prosent, n=225).....	39
Figur 19: Predikert sannsynlighet for å kunne tenke seg å bo i et klyngetun etter alder. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=219).	41
Figur 20: Predikert sannsynlighet for å kunne tenke seg å bo i et klyngetun etter utdanningsnivå. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=219).	42
Figur 21: Predikert sannsynlighet for å kunne tenke seg å bo i et klyngetun etter sektortilknytning. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=225).....	43
Figur 22: Opplevelse av klyngetun som en attraktiv boform blant personer som allerede bor i en distriktskommune (prosent, n=92).	44
Figur 23: Sannsynlighet for å vurdere å bo i et klyngetun blant respondenter som i dag bor i en distriktskommune (prosent, n=92).	44
Figur 24: Elementer ved klyngetunet som respondentene opplever som attraktive (prosent, rangert rekkefølge, n=225).	45
Figur 25: Elementer ved klyngetunet som respondentene opplever som attraktive (prosent, rangert rekkefølge, n=225).	46
Figur 26: Elementer ved klyngetunet som oppleves som attraktive blant respondentene som vurderer klyngetun-konseptet som en attraktiv boform (prosent, rangert rekkefølge, n=113).....	47

Sammendrag

Bakgrunn og formål

Denne rapporten har som mål å undersøke bybefolkningens preferanser, motivasjoner og barrierer knyttet til flytting fra by til distrikt, med særlig fokus på interessen for boligkonseptet «klyngetun». Dette er et boligkonsept som bygger på det tradisjonelle «tunet», der private boliger organiseres rundt ulike fellesfunksjoner.

Analysene i rapporten bygger på følgende datagrunnlag:

1. En landsdekkende spørreundersøkelse blant 701 personer bosatt i ulike byområder i Norge.
2. En målrettet spørreundersøkelse blant 317 personer som har ønske om å flytte til en distriktskommune (hvorav 225 bor i en by).
3. Kvalitative intervjuer med 23 personer som i dag bor i en by, men som ønsker å flytte til en distriktskommune.

Hovedfunn

Hvor mange i byene ønsker å bo på bygda?

- Ruralis sin Lokalsamfunnsundersøkelsen viser at 7-14 prosent av bybefolkningen ønsker å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt, avhengig av hvordan «bybefolkningen» defineres. Selv om andelen er relativt lav, tilsvarer dette om lag 250 000 personer eller flere.
- De som har vokst opp på bygda og de som bor i mindre byer eller tettsteder har større sannsynlighet for å ønske seg til bygda.
- Det er tilsynelatende en viktig forskjell mellom drøm og realisering: Vesentlig flere har et *ønske* om å flytte til en distriktskommune enn de som faktisk vurderer det som *sannsynlig* innenfor en tiårsperiode.

Hvorfor ønsker personer i byer å flytte til distriktskommuner?

- Motivasjonen om å flytte mer landlig handler ofte om nærhet til natur, mer plass, roligere omgivelser, og mulighet for hage eller småbruk.
- Enkelte ønsker mer autonomi og frihet, og ser på flytting som et verdivalg, enten for å «flytte hjem» eller for å realisere en annen livsstil.
- For noen er flyttedrømmen også en reaksjon på bylivets stress og høye tempo, mens andre ser på bygda som en arena for fellesskap og trygghet.

Barrierer for flytting til distriktskommuner

- Barrierene er sammensatte og handler om både strukturelle forhold, samt om personlige og sosiale forhold.
- De viktigste barrierene er sosial og personlig tilknytning til nåværende bosted (familie, venner, og nettverk), begrenset tilgang til relevante jobber (for seg selv og partner) og bekymring for å ikke bli inkludert i et lite lokalsamfunn.
- Andre barrierer er økonomisk risiko, bekymring for tilgang til tjenester, og begrenset fritidstilbud.
- Flere oppgir at partner eller familie ikke ønsker å flytte, og at barnas tilknytning til skole og venner gjør flytting vanskelig.

Jobbsituasjon og boligpreferanser

- Omtrent halvparten av de som ønsker å flytte til distriktene må finne seg ny jobb, mens en tredjedel anser det som sannsynlig at de kan fortsette i nåværende jobb (helt eller delvis digitalt).
- Tilgang til natur og uteområder er de viktigste faktorene ved valg av bosted, etterfulgt av aktivt lokalsamfunn og rolig nabolag.
- Mange oppgir tidligere kjennskap til et område som viktig, f.eks familietilknytning, hytte, gode ferieopplevelser eller at man allerede har venner eller familie som bor der.
- Enebolig og småbruk er de mest attraktive boligtypene i undersøkelsen. Hele 92 prosent ønsker å kjøpe, ikke leie, ved flytting til distriktene.
- Det er stor interesse for leie-til-eie-modeller, særlig blant de som er usikre på hvor de vil bosette seg, eller som har begrenset økonomi (da risikoen og investeringen blir mer overkommelig).

Holdninger til klyngetun-konseptet

- Halvparten av respondentene (50 prosent) opplever klyngetun som en attraktiv boform, og 32 prosent mener det er ganske eller svært sannsynlig at de ville vurdert å flytte inn i et klyngetun dersom det fantes i en distriktskommune de ønsker å flytte til.
- Yngre personer under 35 år og høyt utdannede er mest positive til boligkonseptet.

- De mest attraktive elementene i klyngetunet er småskala dyrking/jordbruk, naturnær beliggenhet, bærekraftige løsninger og sosialt fellesskap.
- Når bekymring for å ikke bli inkludert i et lite lokalsamfunn oppleves som en barriere av mange, kan klyngetun-løsningen *potensielt* imøtekomme dette behovet. Flere av informantene som ble intervjuet anser klyngetunet som en mulighet til å unngå ensomhet og få et trygt sosialt miljø.
- Samtidig kan ønsket om frihet og stor plass stå i kontrast til fellesskapsløsninger, og flere er skeptiske til å bo tett på andre av frykt for mindre privatliv og selvbestemmelse.

Implikasjoner og anbefalinger

- Fleksible boligmodeller som leie-til-eie kan redusere økonomisk risiko og gjøre det enklere å prøve ut livet i en distriktskommune før man tar en endelig beslutning. Dette kan være særlig relevant for å tiltrekke tilflyttere uten tidligere tilknytning til området.
- Klyngetun har potensial til å redusere sosiale barrierer ved å tilby et inkluderende nærmiljø og mulighet for småskala dyrking. Flere uttrykker positive holdninger til konseptet, men det er usikkert hvor mange som faktisk ville valgt å flytte inn dersom slike boligformer etableres. Samtidig er enkelte skeptiske til å bo tett på andre, av frykt for mindre privatliv og autonomi.
- Kartlegging av interesse og interessegrupper i aktuelle kommuner og områder er nødvendig før igangsetting av større byggeprosjekter, for å sikre at boligformen treffer målgruppen og har realistisk oppslutning.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og formål med rapporten

Mange distriktskommuner i Norge opplever utfordringer knyttet til befolkningsnedgang, fraflytting og en aldrende befolkning. Dette har en rekke konsekvenser for mange lokalsamfunn, deriblant ulike rekrutterings- og kompetanseutfordringer i lokalt og regionalt arbeidsliv (NOU, 2020).

Samtidig oppgir en betydelig andel av storbybefolkningen at de opplever det som attraktivt å bo i distriktene (Hansen og Gressgård, 2025). Dette kommer også til uttrykk gjennom antallet som har søkt på «småbruk» på FINN.no, som siden 2016 har passert 4,4 millioner søk. Bare i perioden januar–mai 2024 ble det registrert 290 000 søk på FINN.no (Finn.no, 2024).

Det er likevel ikke klart hvor mange i byene som faktisk ønsker å bo mer landlig, og hva som kjennetegner disse personene. Videre kan det også være en betydelig forskjell mellom å *drømme* om å flytte til et småbruk eller til en distriktskommune, og det å faktisk gjennomføre en slik flytting i praksis. Samtidig kan ulike barrierer gjøre flyttingen krevende, for eksempel økonomisk usikkerhet og bekymringer rundt sosiale forhold.

En kartlegging av disse usikkerhetsmomentene, samt en utforsking av om det finnes boligkonsepter som kan redusere barrierene, kan være av stor betydning for distriktskommuner som opplever befolkningsnedgang og kompetanseutfordringer.

Denne rapporten presenterer resultater fra forskningsprosjektet «*Boligutvikling for levende grender og rekruttering av kvalifisert arbeidskraft*», der vi belyser flere sider av denne problematikken.

Forskningsdelen av dette prosjektet har tre hovedmål:

1. Kartlegge bybefolkningens bostedspreferanser, herunder hvor mange som ville valgt å bo på bygda dersom de kunne velge fritt, og hvilke kjennetegn som preger dem med et slikt ønske.
2. Frembringe kunnskap om personer som i dag bor i en by, men som ønsker eller planlegger å flytte til en distriktskommune, inkludert hvilke barrierer og muligheter de opplever i vurderingen av en slik flytting.
3. Undersøke holdninger til og interesse for et klyngetun-konsept, et boligkonsept som samler flere boenheter i en felles tunløsning, og vurdere om dette fremstår som et attraktivt boligkonsept for personer som ønsker å flytte til distriktskommuner.

Gjennom disse tre hovedmålene bidrar prosjektet til ny kunnskap om flytting fra by til distrikt, både hva gjelder motivasjon, barrierer og mulige løsninger.

1.2. Datagrunnlag

Kartleggingen av bybefolkningens bostedspreferanser (**hovedmål 1**) – herunder hvor mange som ønsker å bo på «bygda» – baserer seg på analyser av spørreundersøkelsen «Lokalsamfunnsundersøkelsen» (n=701), gjennomført høsten 2025 (se kapittel 2).

For å frembringe mer kunnskap om personer som i dag bor i en by, men ønsker å flytte til en distriktskommune (**hovedmål 2**), er det gjennomført både en kvantitativ spørreundersøkelse (n = 317) og kvalitative intervjuer med personer som i dag bor i en bykommune, men som ønsker å flytte til en distriktskommune (se kapittel 3).

En viktig del av prosjektet er å kartlegge og undersøke holdninger og interesse for et «klyngetun-konsept» (**hovedmål 3**). Her benyttes samme datagrunnlag som for hovedmål 2 (spørreundersøkelsen og kvalitative intervjudata).

Kombinasjonen av ulike datainnhentingsmetoder, det forskere kaller «metodetriangulering» (Jick, 1979), har gitt oss et mer helhetlig og nyansert bilde av barrierer og muligheter ved flytting til distriktskommuner, samt et innblikk i markedet for klyngetun og hvem de potensielle kundene er.

Nedenfor beskriver vi nærmere de tre ulike datakildene, samt ulike metoder som inngår i prosjektet.

1.2.1 Landsdekkende spørreundersøkelse blant bybefolkningen

Kartleggingen av bybefolkningens bostedspreferanser baserer seg på analyser av «Lokalsamfunnsundersøkelsen», en spørreundersøkelse gjennomført av Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning. Undersøkelsen ble sendt ut i september 2025 til 7000 personer bosatt i henholdsvis rurale og øvrige kommuner. Den ble distribuert som en postal undersøkelse, med mulighet for å svare enten postalt eller digitalt via en lenke i invitasjonsbrevet. Etter hovedutsendelse og én påminnelse hadde 1196 personer svart.¹

Analysene i denne rapporten baserer seg på bybefolkningen i undersøkelsen, som omfatter 701 respondenter bosatt i storbyer, mellomstore byer eller mindre byer/tettsteder. Lokalsamfunnsundersøkelsen inkluderer et bredt spekter av spørsmål om syn og holdninger til eget lokalsamfunn, deriblant spørsmål om nåværende bosted og spørsmål om ønsket bosted «dersom man kunne velge helt fritt». I denne analysen fokuserer vi på disse spørsmålene og undersøker variasjoner i ønsket bosted blant bybefolkningen etter demografiske variabler som alder, kjønn, utdanningsnivå og bostedshistorikk.

¹ Analysene i denne rapporten bygger på et foreløpig datasett, ettersom undersøkelsen fortsatt pågikk når rapporten ble skrevet. Hoveddelen av svarene var imidlertid mottatt (rundt 95 prosent), og materialet vurderes som tilstrekkelig for analysene.

1.2.2. Spørreundersøkelse blant personer som ønsker å flytte til en distriktskommune

For å innhente kunnskap om personer som bor i by, men som har et ønske om eller vurderer å flytte til en distriktskommune, gjennomførte vi en spørreundersøkelse distribuert via sosiale medier der målgruppen er representert. Undersøkelsen ble blant annet delt på Facebook-sider knyttet til kjøp og salg av småbruk, samt via relevante nettverk på Instagram.

Undersøkelsen hadde *ikke* som mål å rekruttere et representativt utvalg, men å belyse preferanser og barrierer hos personer som i dag bor i en by, men har et ønske om å flytte til en distriktskommune. Selv om denne metoden har svakheter, særlig knyttet til selvseleksjon og begrenset generaliserbarhet, så kan den sammen med den landsdekkende spørreundersøkelsen og kvalitative intervju, bidra med svært relevant og nyttig kunnskap om denne målgruppen.

Totalt 317 personer deltok i undersøkelsen, som ble distribuert i perioden oktober–november 2025. Av disse bor 225 personer i en mellomsentral eller sentral kommune, mens resterende 92 allerede bor i en distriktskommune (Tabell 1). Analysene i denne rapporten fokuserer primært på de 225 personene som per i dag ikke bor i en distriktskommune, selv om gruppen som allerede bor i en distriktskommune også er relevant når det gjelder interesse for klyngetun-konseptet (kapittel 4).

Tabell 1: Respondentenes nåværende bosted (selvrapportert).

	n	%
Mellomsentral eller sentral kommune	225	71.0
Distriktskommune	92	29.0
<i>Totalt</i>	<i>317</i>	<i>100</i>

En oversikt over karakteristikk ved utvalget finnes i Tabell A1 i appendiks. Kort oppsummert består utvalget fra mellomsentrale eller sentrale kommuner av en høy andel kvinner (79 prosent). Flertallet oppgir at de bor i en storby (51 prosent), mens 39 prosent bor i en mellomstor eller mindre by/tettsted. Videre er 76 prosent yrkesaktive, enten på heltid eller deltid, og mange arbeider innen kunnskaps- eller omsorgsykker. En stor andel har utdanning fra universitet eller høyskole (77 prosent), noe som ligger godt over landsgjennomsnittet. Det er god aldersspredning blant respondentene, med flest i 30–40-årsalderen. Utvalget omfatter personer i ulike livssituasjoner, noe som også illustreres ved stor variasjon i hvorvidt de har barn, samt barnas alder (se Tabell A1 for detaljer).

Utover en rekke spørsmål om preferanser og barrierer knyttet til flytting fra by til distrikt, samt spørsmål om interesse for boligkonseptet klyngetun, inkluderte spørreundersøkelsen avslutningsvis et spørsmål om respondentene ønsket å bli intervjuet av en forsker. De som samtykket, kunne oppgi kontaktinformasjon. Disse opplysningene ble brukt som rekrutteringsgrunnlag for de kvalitative intervjuene beskrevet i neste delkapittel.

1.2.3. Kvalitative intervjuer blant personer som ønsker å flytte til en distriktskommune

Deltakerne til de kvalitative intervjuene ble rekruttert blant respondenter i spørreundersøkelsen som hadde samtykket til å bli kontaktet. Totalt 60 personer oppga at de ønsket å bli kontaktet av en forsker. Basert på disse ble det gjennomført 23 intervjuer med personer som ønsket eller vurderte å flytte til en distriktskommune. Seks av intervjuene ble gjennomført fysisk, åtte på telefon og ni ble gjennomført digitalt over Teams.

En intervjuguide ble benyttet som inkluderte blant annet innledende bakgrunns-spørsmål om alder, sivilstatus, utdanning og oppvekststed. Andre tema i guiden var relatert til bostedspreferanser og boligpreferanse, samt refleksjonsspørsmål rundt leie-for-eie og klyngetun-konseptet.

Informantene var mellom 22 og 59 år, men de fleste befant seg i aldersspennet 24-35 år. Informantene var bosatt i ulike byområder i Norge, inkludert storbyene Bergen, Trondheim og Oslo. Videre befant informantene seg i ulike livsfaser med tanke på sivilstatus og hvorvidt de hadde barn eller ikke.

For å ivareta anonymitet benytter vi fiktive navn på informantene i rapporten. I tillegg anonymiserer vi stedsnavn for å hindre at informantene kan gjenkjennes i materialet.

1.3. Begrepsavklaring: Bygd og distrikt

Prosjektet baserer seg på ulike datakilder, hvor noen er samlet inn uavhengig av dette prosjektet. Dette innebærer at vi må forholde oss til ulike begreper.

Mer spesifikt ble respondentene i spørreundersøkelsen Lokalsamfunnsundersøkelsen spurt om både nåværende og ønsket bosted, der kategorien «bygd» ble brukt. Det var i undersøkelsen ikke spesifisert hva som ligger i begrepet, så tolkningen er opp til respondentene. I andre deler av prosjektet, som spørreundersøkelsen distribuert via sosiale medier, var fokuset på flytting til en «distriktskommune». Her ble det presisert: *«Med distriktskommune menes en kommune utenfor de største byområdene, ofte preget av landlige omgivelser, spredt bebyggelse og/eller små tettsteder»*.

Selv om det er betydelig overlapp mellom «distrikt» og «bygd», finnes det likevel enkelte forskjeller. Distriktskommuner kjennetegnes ofte ved at de har et lite arbeidsmarked og begrenset tilgang til private tjenester, eller lang reiseavstand til større arbeidsmarked og tjenester. Ofte henvises det til kommuner som befinner seg i sentralitetsklasse 5 og 6 i henhold til Statistisk sentralbyrås «sentralitetsindeks» (NOU, 2020). Selv om distrikt har mange fellestrekk med begrepet «bygd», refererer sistnevnte i større grad til et geografisk avgrenset område med spredt bosetting, ofte dominert (eller tidligere dominert) av jordbruk, skogbruk eller fiske, og med foredlingsindustri basert på disse primærnæringene (Solerød, 2025). Det er med andre ord mange likheter, men en viktig forskjell er at man finner bygder også i mer sentrale kommuner.

I spørreundersøkelsene er begrepene basert på selvrapportert bosted, og variasjoner avhenger derfor av hvordan respondentene tolker dem. Dette gjelder også tolkningen av «by». Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på disse forskjellene, da de kan ha betydning.

1.4. Rapportens struktur

Etter denne introduksjonen presenteres analysene i tre hovedkapitler:

- **Kapittel 2** ser nærmere på bostedspreferanser blant den generelle bybefolkningen, basert på analyser av bybefolkningen i «Lokalsamfunnsundersøkelsen».
- **Kapittel 3** skifter fokus til personer som ønsker å flytte til en distriktskommune, og belyser deres preferanser og opplevde barrierer. Analysene bygger her på data fra en spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer med personer som i dag bor i en by, men som ønsker å bo i en distriktskommune.
- **Kapittel 4** fokuserer på interessen for å bo i klyngetun, og ser blant annet på hvilke elementer ved klyngetunet som oppleves som attraktive, basert på det samme datagrunnlaget som i kapittel 3.
- **Kapittel 5** konkluderer ved å trekke frem viktige implikasjoner og anbefalinger basert på hovedfunnene i rapporten.

2. Bostedspreferanser blant bybefolkningen

I dette kapitlet ser vi nærmere på hvor stor andel av bybefolkningen som ønsker å bo på «bygda» dersom de kunne velge fritt, og videre hva som kjennetegner personer som ønsker å bo på bygda.

2.1. Hvor stor andel av bybefolkningen ønsker å bo på bygda?

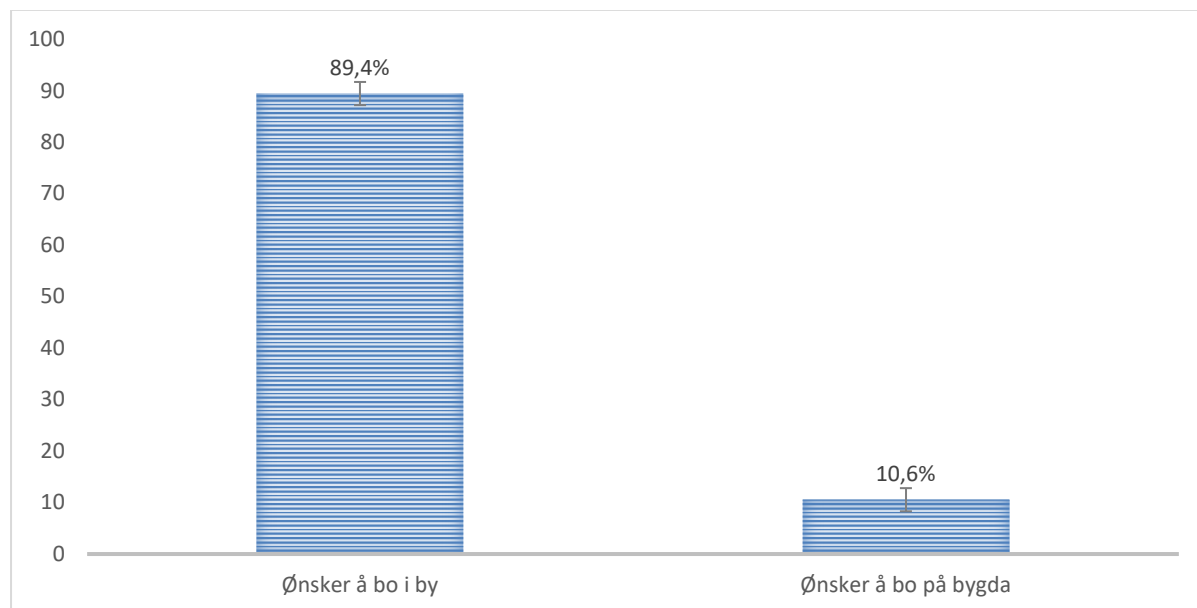
Innledningsvis undersøker vi hvor stor andel av bybefolkningen som ønsker å bo på bygda, basert på «Lokalsamfunnsundersøkelsen», gjennomført høsten 2025 (se kapittel 1.2.1. for nærmere beskrivelse av undersøkelsen).

I undersøkelsen ble respondentene stilt følgende spørsmål:

«Hvis du kunne velge helt fritt: Hvor ville du da helst bodd?»

Blant svaralternativene kunne de velge «Bygd, spredtbygd» eller «Bygd, tettbygd». I denne delen analyserer vi hvor stor andel av bybefolkningen som har valgt ett av disse to alternativene. De øvrige kategoriene omfatter storby, mellomstor by og mindre by/tettsted, som vi i analysen betegner samlet som «by» og skiller fra bygda.

Figur 1 viser ønsket bosted i bygd og by blant personer som i dag oppgir at de bor i en by (storby, mellomstor by eller mindre by/tettsted).

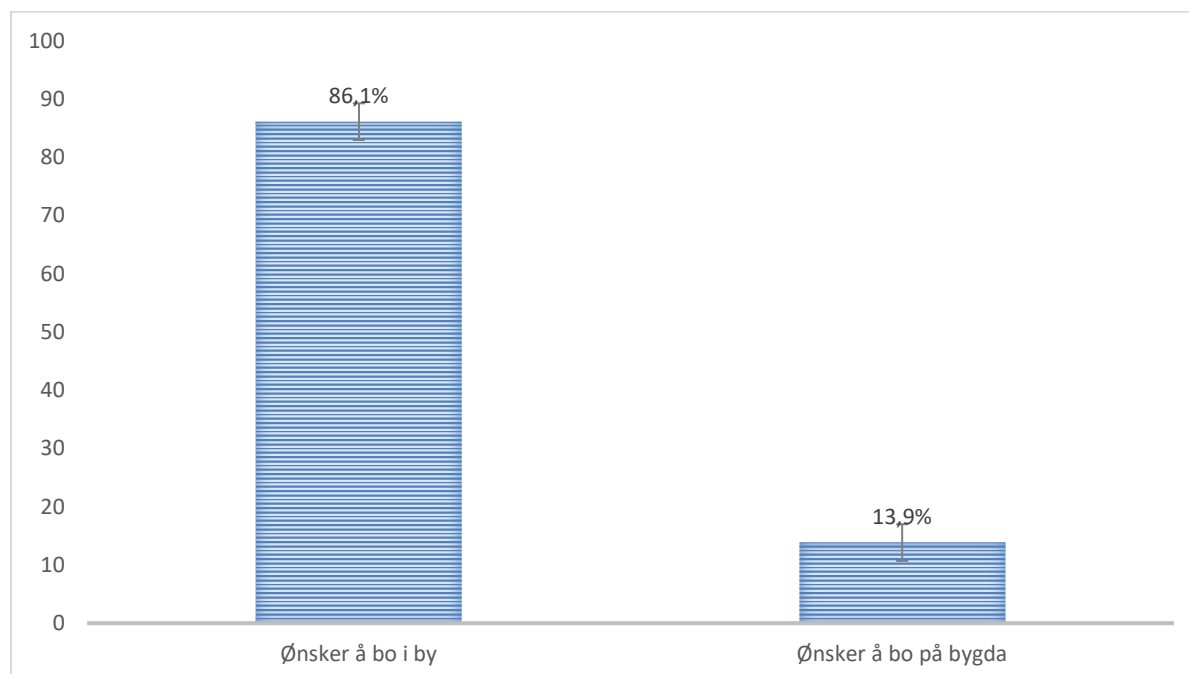

Figur 1: Ønsket bosted blant personer som i dag oppgir at de bor i by (storby, mellomstor by eller mindre by/tettsted). Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n = 701).

Figur 1 viser at i underkant av 11 prosent av bybefolkningen ønsker å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt. Dette illustrerer at det er et tydelig mindretall i byene som foretrekker bygda, selv om andelen likevel kan anses som relativt betydelig.

Når vi finner at 11 prosent av bybefolkningen ønsker å bo på «bygda» i Figur 1, bygger dette på respondentens egen vurdering av nåværende bosted. Denne definisjonen

omfatter «bybefolkningen» i både store og små byer, samt større tettsteder, over hele landet. For å teste robustheten i dette funnet benytter vi derfor også en alternativ definisjon av «bybefolkningen». Mer spesifikt tar vi videre utgangspunkt i personer som er bosatt i de 15 prosent mest urbane kommunene i Norge (53 kommuner)². Figur 2 viser ønsket bosted blant personer bosatt i disse kommunene.

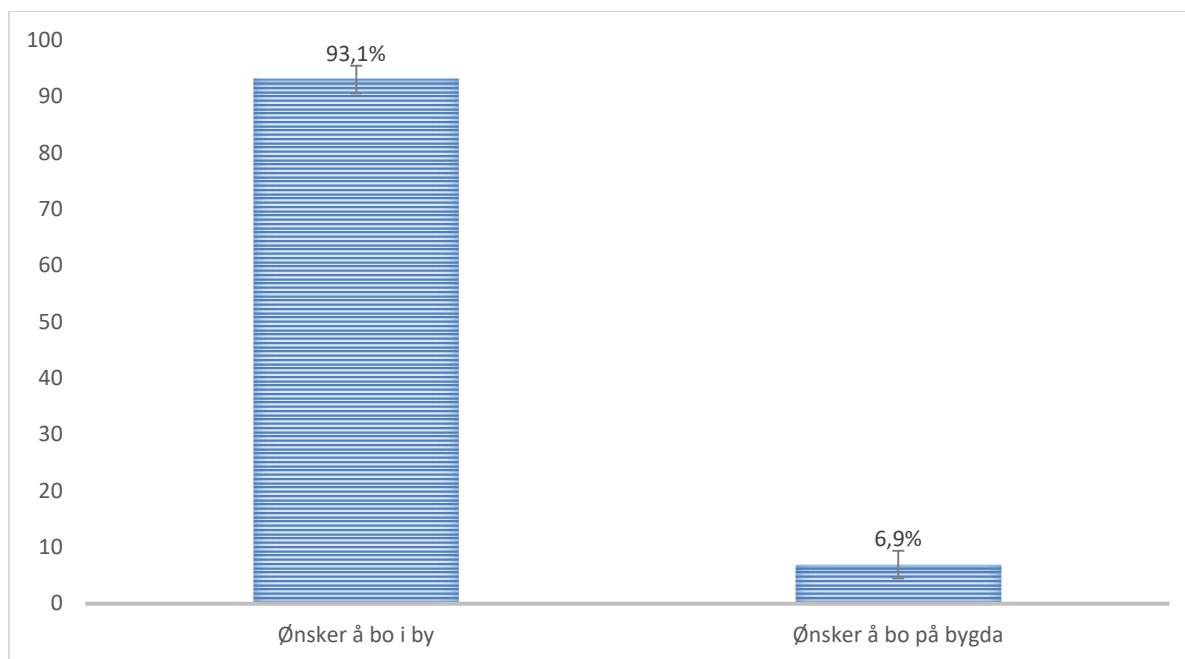
Figur 2: Ønsket bosted blant personer som bor i de 15 prosent mest urbane kommunene i Norge. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=468).

Når vi tar utgangspunkt i personer bosatt i de mest urbane kommunene i Norge, oppgir 14 prosent at de ønsker å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt. Dette er 3,3 prosentpoeng høyere enn når vi baserer oss på selvrapportert bosted.

Forskjellen mellom Figur 1 og Figur 2 kan blant annet forklares med at selv de mest urbane kommunene i Norge kan ha «bygdeområder» innenfor kommunegrensene. Figur 3 viser derfor andelen i de 15 prosent mest urbane kommunene etter at vi har ekskludert personer i disse kommunene som selv oppgir at de bor i en «bygd». Det vi sitter vi igjen med da er et utvalg av personer bosatt i de mest urbane kommunene som oppgir at de *ikke* bor i en bygd.

Når vi tar utgangspunkt i tettbebygde områder i de mest urbane kommunene i Norge, oppgir rundt 7 prosent at de kunne tenke seg å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt (Figur 3).

² Den alternative klassifiseringen bygger på Ruralis' «Ruralitetsindeks». Denne indeksen klassifiserer kommuner ut fra en kombinasjon av kommunens i) bostedsstruktur (bosetting i spredtbygdhet og befolkningstetthet), ii) arbeidsmarkedsstruktur (andel bosatt i primærnæringer og ensidighet i næringsstrukturen), og iii) sentralitet (avstand til arbeidsplasser og servicefunksjoner).

Figur 3: Ønsket bosted blant personer bosatt i de 15 prosent mest urbane kommunene i Norge (54 kommuner) og som samtidig oppgir at de ikke bor i en bygd. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=419).

Samlet sett viser analysene at andelen som ønsker å bo på bygda varierer avhengig av hvordan bybefolkningen defineres og klassifiseres. Basert på inndelingene brukt i dette kapitlet, finner vi imidlertid at mellom 7 og 14 prosent av bybefolkningen ønsker å bo på bygda dersom de kunne velge fritt. Selv om en andel på 6,9 prosent kan virke lav, tilsvarer dette om lag 250 000 personer³, mens de øvrige inndelingene inkluderer langt flere.

Disse resultatene tyder derfor på at det bor relativt mange i norske byområder som har et *ønske* om å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt. Det er imidlertid viktig å være klar over at det kan være stor forskjell mellom et ideelt ønske om å bo på bygda og det å faktisk ønske å flytte eller realisere en flytting til en bygd eller distriktskommune, noe vi kommer tilbake til i kapittel 3.

2.2. Hva kjennetegner bybefolkningen som ønsker å bo på bygda?

Vi går nå nærmere inn på hva som kjennetegner bybefolkningen som ønsker å bo på bygda. Analysen tar utgangspunkt i selvrapportert bosted og personer som selv oppgir at de bor i en storby, mellomstor by eller mindre by/tettsted.

Tabell 2 viser resultatene fra en logistisk regresjonsanalyse som viser *sannsynligheten for å oppgi at man ønsker å bo i en bygd* dersom man kunne velge helt fritt. Statistisk signifikante forskjeller er merket i fet skrift.

³ Totalt var det bosatt 3 639 250 personer i disse kommunene i januar 2025. Det tilsvarer et estimat på 251 872 personer (95 % konfidensintervall: 163 075–340 816).

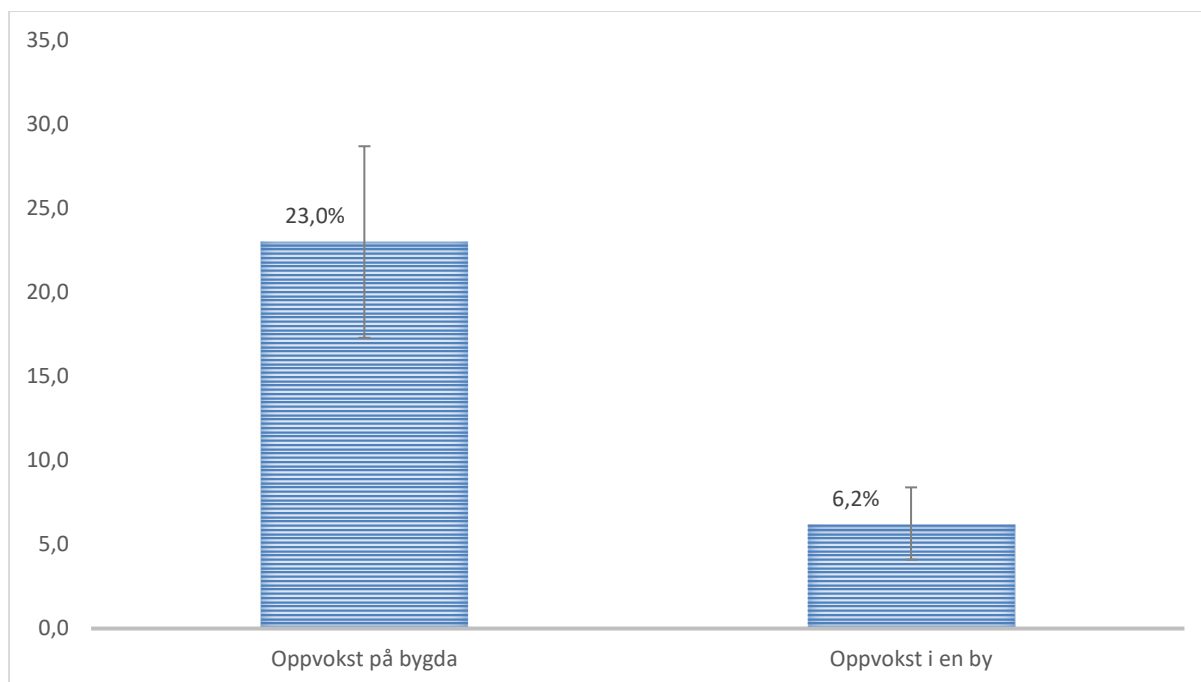
Tabell 2: Logistisk regresjonsanalyse: Sannsynlighet for å ønske å bo på bygda dersom man kunne velge helt fritt.

	b	S.E.	p-verdi	AME
Kjønn (kvinne=1, mann=0)	-0.38	0.267	0.151	-0.03
Utdanningsnivå (universitet/høyskole=1, lavere=0)	-0.43	0.271	0.113	-0.04
Aldersgrupper (ref.kat: under 30 år)				
30-49 år	-0.21	0.497	0.680	-0.03
50-69 år	-1.09	0.526	0.038	-0.12
70 år eller eldre	-1.74	0.572	0.002	-0.16
Barn (ja=1, nei=0)	0.38	0.411	0.358	0.03
Bosted i oppveksten (bygda=1, øvrig=0)	1.60	0.273	0.000	0.17
Nåværende bosted (ref.kat: storby)				
Mellomstor by	1.11	0.540	0.039	0.07
Mindre by/tettsted	1.51	0.515	0.003	0.10
Konstant	-2.98	0.574	0.000	
n=657				
LR χ^2 (9) = 65.09, p < 0.001				
Pseudo R ² = 0.141				
AME=Average Marginal Effects				

Den logistiske regresjonsanalysen i Tabell 2 viser at det ikke er kjønnsforskjeller blant bybefolkningen når det gjelder ønsket om å bo i en bygd. Det er heller ingen forskjeller knyttet til utdanningsnivå eller om respondentene har barn. Derimot finner vi enkelte aldersforskjeller, samt forskjeller etter både bosted i oppveksten og nåværende bosted.

Eldre aldersgrupper har lavere sannsynlighet for å ønske å bo i en bygd enn yngre. Mer spesifikt har personer mellom 50–69 år 12 prosentpoeng lavere sannsynlighet for å ønske å bo på bygda sammenlignet med dem under 30 år, mens personer over 70 år har 16 prosentpoeng lavere sannsynlighet.

Videre ser vi en tydelig tendens til at personer som er oppvokst på bygda har høyere sannsynlighet for å ønske å bo der dersom de kunne velge fritt – 17 prosentpoeng høyere enn øvrig bybefolkning. Dette ser vi også i Figur 4, som viser predikerte sannsynligheter for å ønske å bo på bygda blant bybefolkningen, etter oppvekstbosted.

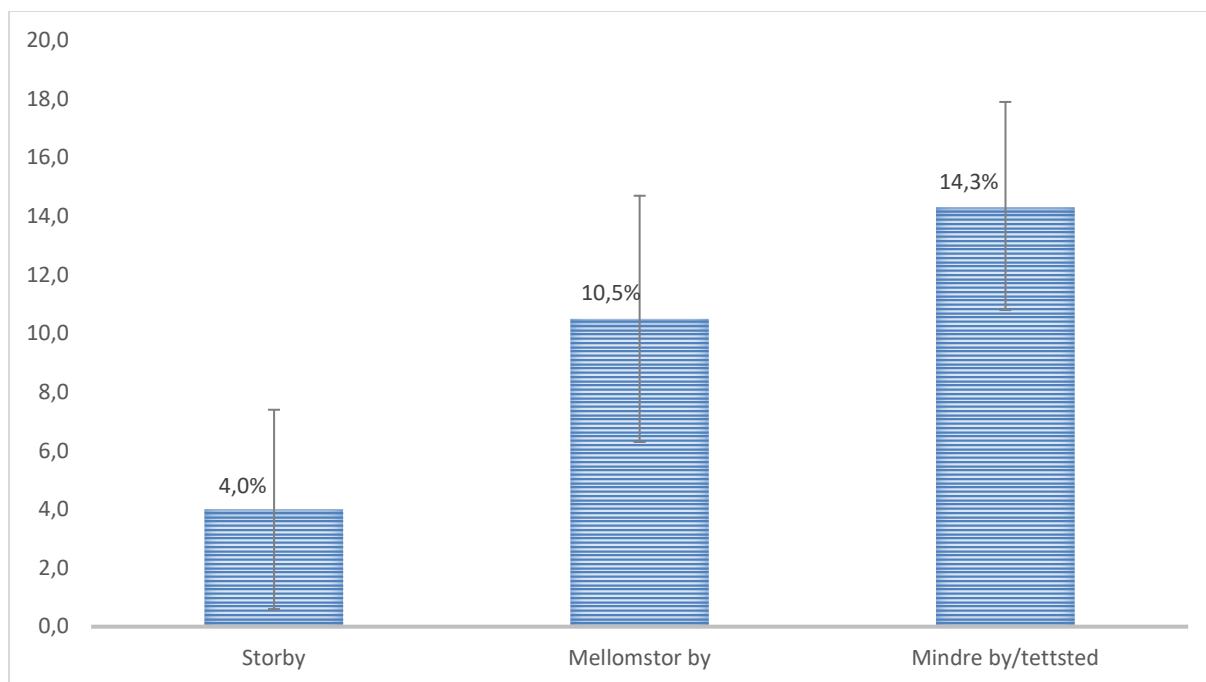

Figur 4: Predikert sannsynlighet for å ønske å bo på bygda blant bybefolkningen, etter oppvekstbosted. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=657).

Merk: Figuren viser predikerte sannsynligheter basert på den logistiske regresjonsanalysen i Tabell 2.

Blant bybefolkningen som har vokst opp på bygda oppgir 23 prosent at de ønsker å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt, mens kun 6 prosent av dem som er oppvokst i en by oppgir det samme. Dette samsvarer med tidligere forskning som viser at flytting fra by til bygd i stor grad preges av personer med oppvekst på bygda (Sørli et al 2012; Tønnesen 2021a). Som tidligere nevnt er det verdt å merke seg at seks prosent av dem som har vokst opp i en by, ønsker å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt. Dette er en liten andel, men utgjør likevel et betydelig antall personer.

Analysene i Tabell 2 viser også at nåværende bosted har betydning: Jo større by man bor i, desto lavere er sannsynligheten for å ønske å bo på bygda. Personer i mellomstore byer har 7 prosentpoeng høyere sannsynlighet enn dem i storbyer, mens personer i mindre byer/tettsteder har 10 prosentpoeng høyere sannsynlighet. Dette kommer også frem i Figur 5, som viser predikerte sannsynligheter for å ønske å bo på bygda blant bybefolkningen, etter nåværende bosted.

Figur 5: Predikert sannsynlighet for å ønske å bo på bygda blant bybefolkningen, etter nåværende bosted. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=657).

Merk: Figuren viser predikerte sannsynligheter basert på den logistiske regresjonsanalysen i Tabell 2.

Blant dem som i dag bor i en storby oppgir 4 prosent at de ønsker å bo på bygda dersom de kunne velge fritt. Andelen er 11 prosent blant dem som bor i en mellomstor by, og 14 prosent blant dem som bor i en mindre by eller tettsted. Disse forskjellene kan tyde på at det er en større barriere å flytte fra en storby til bygda, enn fra en mindre by til bygda, noe som kan ha betydning for hvordan tiltak for tilflytting bør utformes.

3. Preferanser for bosted og bolig hos bybefolkningen som ønsker å flytte til distriktene

Så langt har vi sett på bostedspreferanser blant den generelle bybefolkningen. I dette kapitlet retter vi fokus mot personer som i dag bor i en by eller i en sentral kommune, og som *ønsker* eller *vurderer* å flytte til en distriktskommune. Målet er å frembringe mer kunnskap om deres bosteds- og boligpreferanser, samt opplevde barrierer knyttet til valget om å flytte til en distriktskommune.

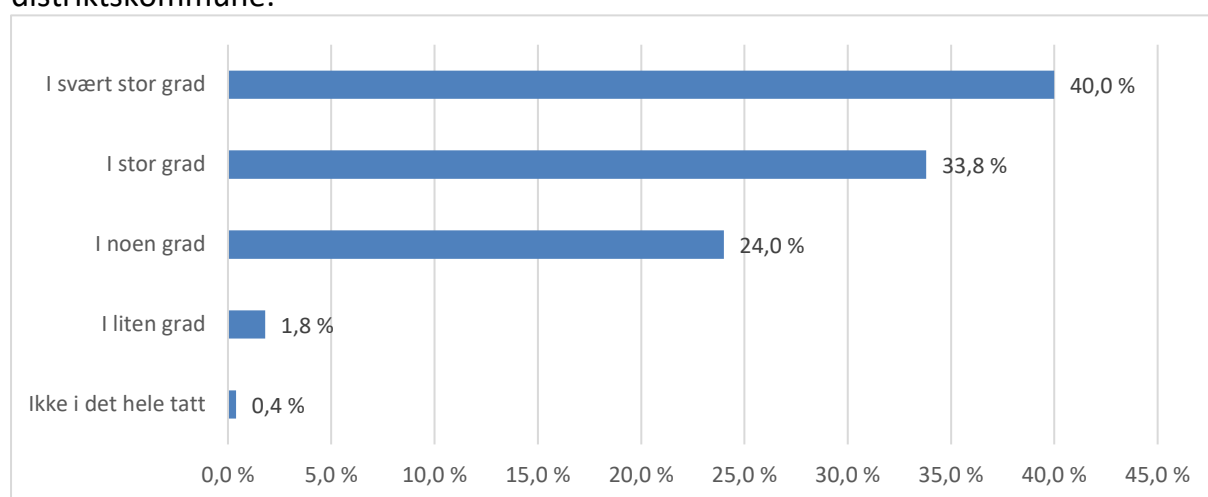
Mer spesifikt ser vi nærmere på:

- Ønske om å flytte til en distriktskommune (*kapittel 3.1.*)
- Barrierer ved flytting til en distriktskommune (*kapittel 3.2.*)
- Jobbsituasjon ved flytting (*kapittel 3.3.*)
- Viktige forhold ved valg av bosted (*kapittel 3.4.*)
- Boligpreferanser ved flytting (*kapittel 3.5.*)
- Interesse for «leie-til-eie-modell» (*kapittel 3.6.*)

Kapitlet bygger på både *kvantitative* og *kvalitative* data. Dette inkluderer funn fra en spørreundersøkelse gjennomført blant personer som i dag bor i mellomsentrale eller sentrale kommuner og som ønsker å flytte til en distriktskommune (n=225). I tillegg har vi gjennomført dybdeintervjuer med et utvalg av disse respondentene (n=23). Ved å kombinere funn fra spørreundersøkelsen og kvalitative intervjudata, er målet med kapitlet å gi et helhetlig bilde av preferanser og barrierer ved flytting til en distriktskommune (se kapittel 1.2 for nærmere beskrivelse av datagrunnlaget).

3.1. Ønske om å flytte til en distriktskommune

Figur 6 viser i hvilken grad respondentene i spørreundersøkelsen ønsker å flytte til en distriktskommune.

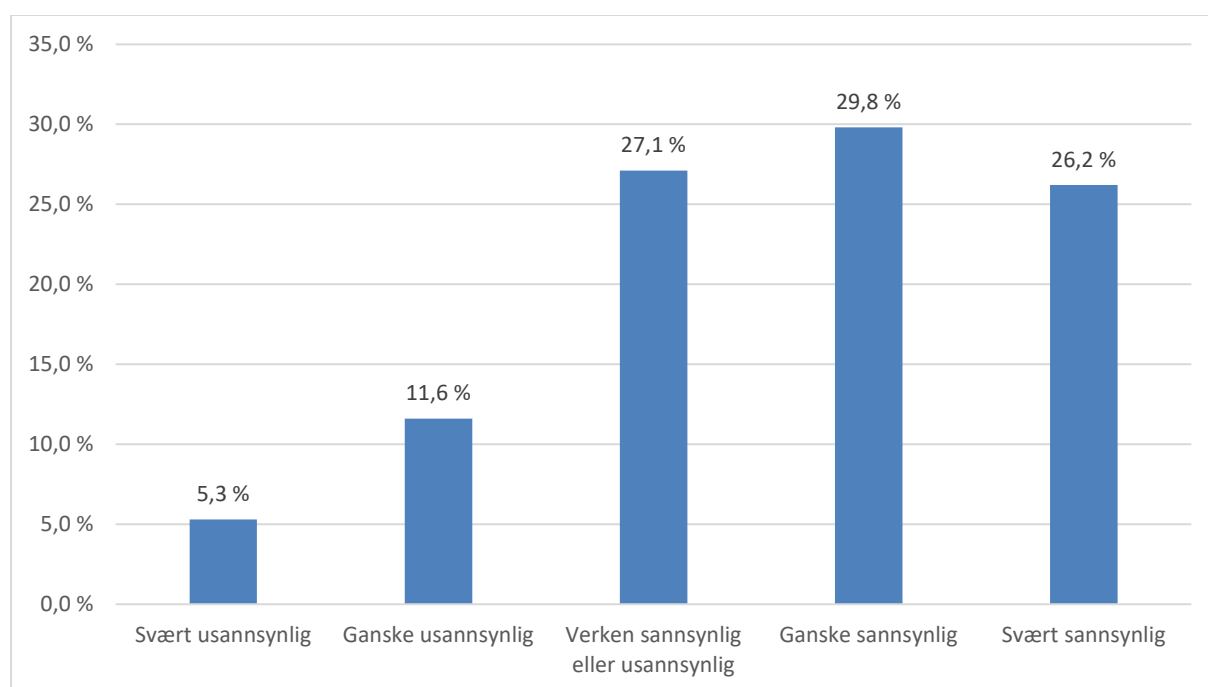

Figur 6: Respondentenes ønske om å flytte til en distriktskommune (prosent, n=225).

Merk: Den høye andelen som ønsker å flytte til en distriktskommune skyldes at undersøkelsen rekrutterte deltakere via en invitasjonstekst rettet mot personer med flytteønske.

Totalt oppgir 74 prosent at de i stor eller svært stor grad ønsker å flytte til en distriktskommune, mens ytterligere 24 prosent svarer «i noen grad». Med andre ord er ønsket om å flytte til en distriktskommune blant respondentene gjennomgående ganske sterkt, noe som var forventet siden invitasjonsteksten rettet seg mot personer med flytteønske.

Et interessant spørsmål er imidlertid skillet mellom et *ønske* om å flytte og den faktiske *realiseringen av dette ønsket*. Selv om dette er vanskelig å måle direkte i spørreundersøkelser, kan man undersøke hvor *sannsynlig* respondentene selv vurderer slik flytting innenfor en gitt periode. Dette er en viktig nyanse som skiller seg fra å kun ønske eller drømme om det. Figur 7 viser derfor respondentens egen vurdering av sannsynligheten for å flytte til en distriktskommune i løpet av de neste ti årene.

Figur 7: Anslått sannsynlighet for å flytte til en distriktskommune i løpet av de neste ti årene, basert på respondentens egen vurdering (prosent, n=225).

Samlet sett oppgir 56 prosent av respondentene at de anser det som ganske eller svært sannsynlig at de vil flytte til en distriktskommune i løpet av de neste ti årene. Selv om dette er en høy andel, er andelen imidlertid vesentlig lavere enn andelen som har et stort eller svært stort *ønske* om å flytte (74 prosent, jfr. Figur 6). I tillegg oppgir i underkant av to av ti at de anser det som ganske eller svært *usannsynlig* at de vil flytte (17 prosent). Dette tyder på at ønsket om å flytte til en distriktskommune for mange forblir en drøm snarere enn en realisert handling.

Disse funnene samsvarer med tidligere forskning fra Norge og andre vestlige land, som viser at mange som bor i storbyer og urbane områder ønsker å bo mer perifert (Blekesaune, Haugen og Villa 2010; van Dam, Heins og Elbersen 2002). Videre viser studier at det er mange ulike forhold som påvirker hvorfor folk i sentrale områder

velger å flytte til distrikts- eller fjellkommuner, deriblant stedstilhørighet, jobbmuligheter og økonomi (Bern, Stokke og Akin, 2025). Det rurale og landlige assosieres ofte med det motsatte av byens mistrivselsfaktorer: bygda oppleves som grønn, stille, romslig, oversiktlig og trygg, mens byen forbindes med støy, trengsel og utrygghet.

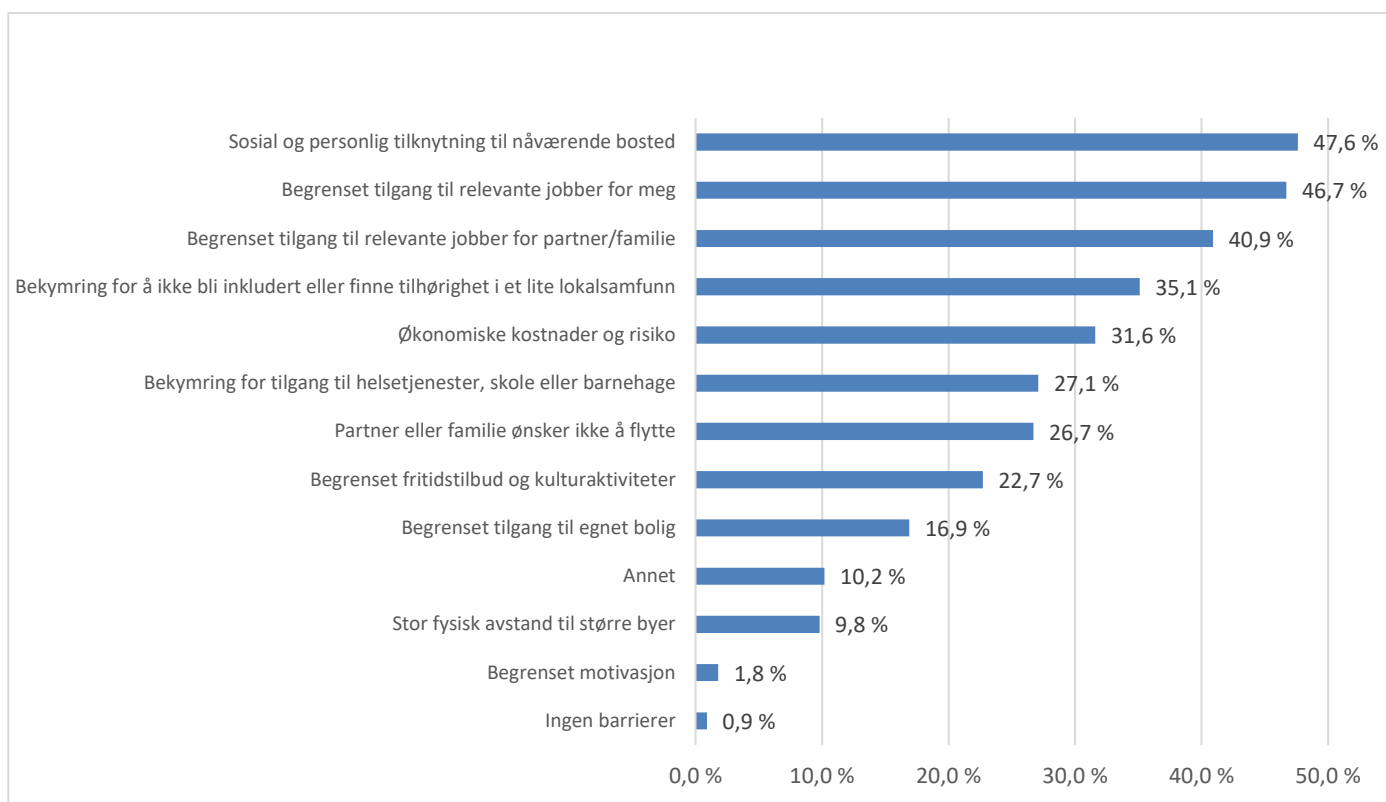
Likevel er det bare en begrenset gruppe som har reelle muligheter til å flytte ut av byen. Jobb, vaner, partnerens behov og sosiale nettverk i byen utgjør viktige barrierer. Vi kan derfor si at strukturelle og praktiske forhold hindrer mange «bygdedrømmere» i å realisere flytteplanene. Drømmen om bygda kan dermed primært fungere som en mental flukt fra byens krav og uro, basert på mer eller mindre romantiske forestillinger om et bedre liv i kontrast til hverdagen. Som uttrykt av Peder som kommer fra - og bor i - en større by, men som drømmer om å bo landlig:

«Jeg har veldig lyst til å bo på en mindre plass, med luft og nærhet til natur. En ting er å ha tilgang til rekreasjonsområder som en park [i en by], men det er ikke det samme. Men det er jo deilig å ha det komfortabelt også. Jobb er en ting, men også hvis det blir barn og sånne ting ... det gjør det enkelt å bo her [i byen]. Snakker man om 5-10 år, så kanskje. Jeg kunne jo tenke meg å bo mer landlig» (Peder).

Vi går nærmere inn på disse og andre barrierer i neste seksjon.

3.2. Barrierer ved flytting til en distriktskommune

I spørreundersøkelsen ble respondentene bedt om å velge hvilke barrierer de opplever som mest betydningsfulle, og som faktisk hindrer dem i å flytte til en distriktskommune. Figur 8 viser andelen som har valgt hvert enkelt forhold, rangert etter hvor ofte kategorien velges.

Figur 8: Barrierer ved flytting til en distriktskommune (prosent, rangert, n=225).

Merk: Figuren viser den prosentvise fordelingen på spørsmålet: «Hvilke av følgende forhold opplever du som barrierer for å kunne flytte til en distriktskommune? Velg kun det du opplever som de viktigste barrierene – de som faktisk hindrer deg i å flytte».

Nesten halvparten av respondentene (48 prosent) oppgir at sosial og personlig tilknytning til nåværende bosted er en viktig barriere som hindrer dem i å flytte. Dette kan handle om familie, venner og etablerte nettverk som gjør det vanskelig å bryte opp og realisere en faktisk flytting.

Tett etter følger begrenset tilgang til relevante jobber for enten en selv (47 prosent) eller partner (41 prosent). Arbeidsmarkedet i distriktene kan oppleves som smalere, og mange kan være avhengige av at ikke bare de selv, men også partneren har gode jobbmuligheter.

Den tredje mest oppgitte barrieren, etter tilknytning til nåværende bosted og jobbmuligheter, er bekymring for å ikke bli inkludert eller finne tilhørighet i et lite lokalsamfunn (35 prosent). Dette understreker betydningen av sosiale faktorer og en frykt for utenforskap, og kan være avgjørende for om en flytteprosess blir gjennomført.

Etter disse tre forholdene følger barrierer knyttet til økonomiske kostnader og risiko (32 prosent), bekymringer om tilgang til helsetjenester, skole eller barnehage (27 prosent), samt begrenset fritidstilbud og kulturaktiviteter (23 prosent). Det er også verdt å merke seg at en relativt høy andel oppgir at partner eller familie ikke ønsker å flytte (27 prosent), og at begrenset tilgang til egnet bolig utgjør en barriere for 17 prosent.

Respondentene som oppgir «Annet» (10 prosent) ble bedt om å spesifisere. Et gjennomgående tema her er barn som er etablert på nåværende bosted, med skole, venner og fritidsaktiviteter, noe som vanskeliggjør realiseringen av ønsket om å flytte til en distriktskommune⁴.

I det følgende viser vi hvordan noen av informantene reflekterer over barrierene som hindrer dem i å flytte.

Justine kommer fra [en storby], bor nå i en annen [storby], og drømmer om et småbruk på landet. Likevel svarte hun «mindre sannsynlig» i spørreundersøkelsen på om hun faktisk vil realisere flytting til en distriktskommune i løpet av de neste ti årene.

«Jeg føler at det er så mange faktorer som ikke er *meg* som spiller inn. Kanskje spesielt med partner i fremtiden. Jeg har lyst på familie og barn. Og da måtte i såfall en fremtidig partner ha lyst på det samme». (Justine)

En annen barriere som informantene nevner, er jobbsituasjonen i distriktene. Å få jobb, særlig innenfor et fagfelt man ønsker å arbeide med, ble ansett som avgjørende av flere informanter. Som Lea uttrykker det:

«Den aller største hindringen eller barrieren, det er jobb. Fordi uten jobb så har jeg jo heller ikke penger til å bo der. Og så vil jeg ikke jobbe med hva som helst. Jeg vil helst jobbe i forskning og trives med det. Og da må man også bo et sted som er innafor en rekkevidde til en institusjon som holder på med forskning. Og det er som regel ikke ute på landet». (Lea)

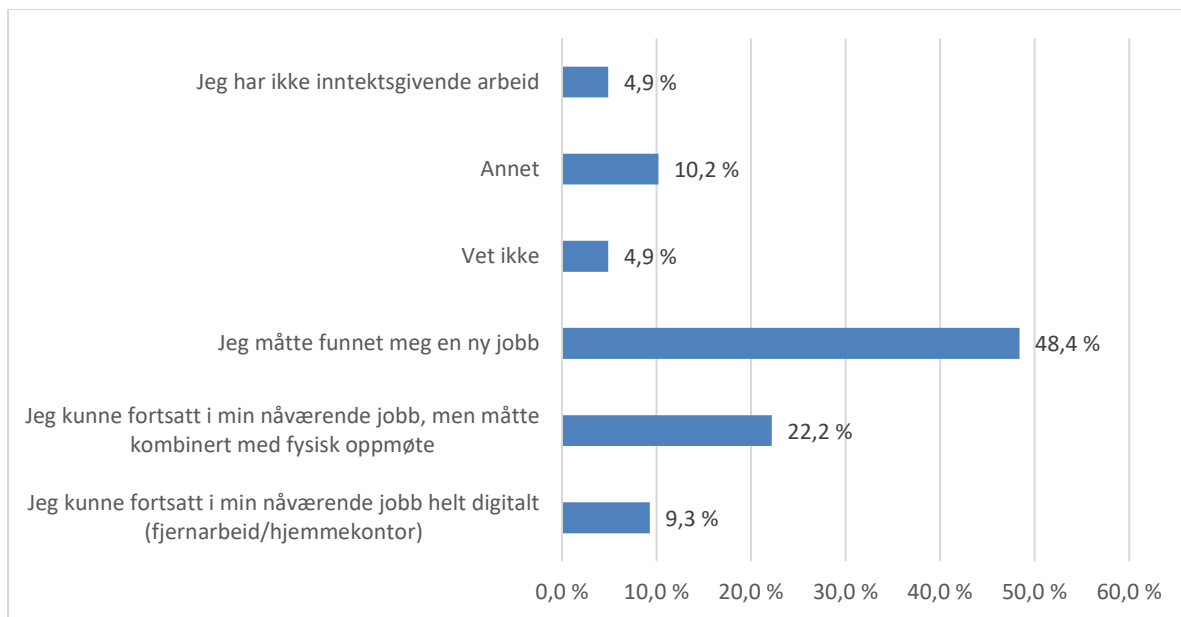
Som vi går nærmere inn på i neste seksjon, har mange av informantene en mer «generalisert» holdning til arbeid, der jobben er underordnet andre verdier, ønsker og prioriteringer. Selv om de ikke kan ta med seg jobben eller fjernarbeide nok til å unngå lange pendlereiser, er det for denne gruppen tilstrekkelig at det finnes tilgang til en relevant jobb.

3.3. Jobbsituasjon ved flytting

Digitale infrastrukturer har endret seg betydelig de siste 15 årene og muliggjort fjernarbeid for mange. Koronapandemien fra 2020 forsterket denne utviklingen og normaliserte hjemmekontor og kontorfellesskap utenfor byene.

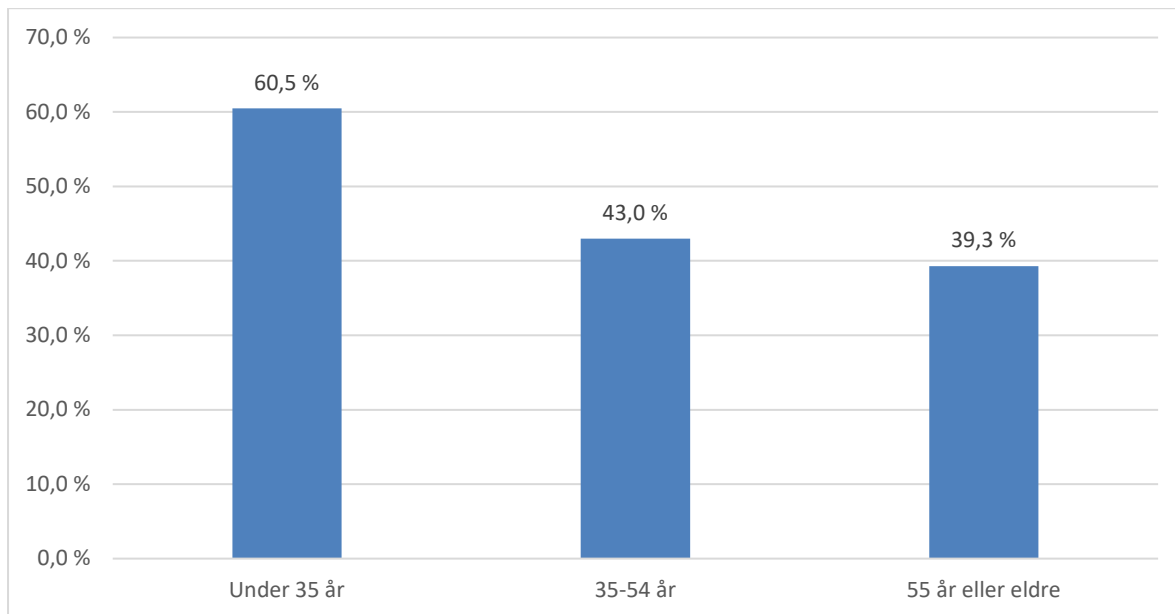
Dette er til dels også synlig i denne undersøkelsen, der i underkant av én av tre respondenter oppgir at de trolig kunne fortsatt i nåværende jobb ved flytting til en distriktskommune, enten helt digitalt (9 %) eller delvis digitalt (22 %). Likevel oppgir nesten halvparten (48 %) at de vil måtte finne en ny jobb. Det er med andre ord en blanding mellom personer som må skifte jobb og personer som vurderer det som sannsynlig å fortsette i nåværende stilling.

⁴ Overordnet er det relativt små forskjeller i hvilke barrierer som nevnes ved flytting til en distriktskommune mellom ulike grupper av personer. Med andre ord varierer det i liten grad hvilke barrierer respondentene trekker frem, uavhengig av alder, kjønn, utdanning, yrkessektor eller om de har barn.

Figur 9: Jobbsituasjon ved flytting til en distriktskommune (prosent, n=225).

Tilleggsanalyser viser ingen tydelige forskjeller mellom sektorer, men det er enkelte aldersforskjeller (Figur 10). Personer under 35 år oppgir oftere at de måtte finne ny jobb, mens andelen er noe lavere blant dem i aldersgruppen 35–54 år og blant personer over 55 år. Likevel ligger andelen fortsatt på rundt fire av ti i disse gruppene.

Figur 10: Andel (%) som oppgir at de vil måtte finne seg en ny jobb ved flytting til en distriktskommune, fordelt etter alder. Kjikvadrattesten er signifikant på 5 %-nivå ($\chi^2(2) = 6,83$, $p < 0,05$, $n = 225$).

Disse mønstrene samsvarer med intervjuene, og flere av informantene som planlegger å flytte til bygda ser for seg steder nær en storby på grunn av jobb og nettverk – til tross for digitale løsninger. Som Phillip, bosatt i en storby, uttrykker det:

«Selv om man kan gjøre mye på hjemmekontor, må det også antakelig være noe fysisk oppmøte. Og da kan jeg ikke være alt for langt unna byen. Dermed har jeg sett for meg [region], egentlig. Da er det en grei kombinasjon av nærhet til byen og man får endel for pengene. Så er det god plass som sikkert gjør at det er litt færre folk som vil bo der. Men samtidig, jeg har ikke lyst til å flytte langt nord eller langt inn i dalene. For jeg har lyst til å ha litt connection til nettverket som utelukkende holder til i byen, og kunne besøke dem og få besøk» (Phillip)

En annen informant som jobber som lærer, fortalte at hun sannsynligvis kunne få en ny lærerstilling relativt enkelt i en distriktskommune. Sammen med sykepleiere inngår hun i den kjente gruppen spesialiserte yrker som antas å «kunne få jobb nesten hvor som helst». Denne gruppen har derfor færre profesjonelle barrierer for å flytte.

Et viktig funn i intervjuene våre ligger i hvordan de fleste informantene våre, til tross for høyere utdanning, viste en “generalisert” holdning til arbeid. Det innebærer at jobben er underordnet ønske om å leve ut andre verdier og mål. For dem som ønsker å flytte, handler dette om verdier bygda oppleves å tilby - som mindre stress, større autonomi over eget liv, muligheten til å dyrke egen mat, mer tid til familie og nære relasjoner, samt enklere tilgang til natur for turer, skigåing eller turgåing i skogen. Som uttrykt av Michael, utdannet ingeniør og bosatt i en storby men som drømmer om å flytte til bygda for å være mer i fjellet:

«Jeg har ikke tenkt så mye karriere, men det kan være samme retning som jeg har nå, eller noe annet. Men at det er noe teknisk, det tror jeg at jeg trenger. Jeg har jobbet nok på sportsbutikk gjennom livet, for å si det sånn. Jeg blir nok lei av å gjøre det samme, og trenger å utfordres og lære noe nytt. Jeg blir i hvert fall veldig motivert av det. Så det å bli motivert av en jobb er nok viktig, men at det er akkurat samme jobb som nå eller jeg har utdanning til er ikke så viktig» (Michael).

Michael kan med andre ord tenke seg mange ulike jobber. Han er også forberedt på noe pendling til en jobb.

«Jeg har litt reisevei til jobb nå, og det har du ofte hvis du bor på bygda også. Jeg kan jo være heldig å få jobb der jeg bor, men det er mange som pendler til neste bygd også, så det skal gå bra» (Michael).

Informanten Peder bodde flere år i en storby, flyttet så til en distriktskommune, men har nå flyttet tilbake til en by. Han kom med et tydelig budskap om hva potensielle tilflyttere som virkelig ønsker seg til bygda gjerne er interessert i:

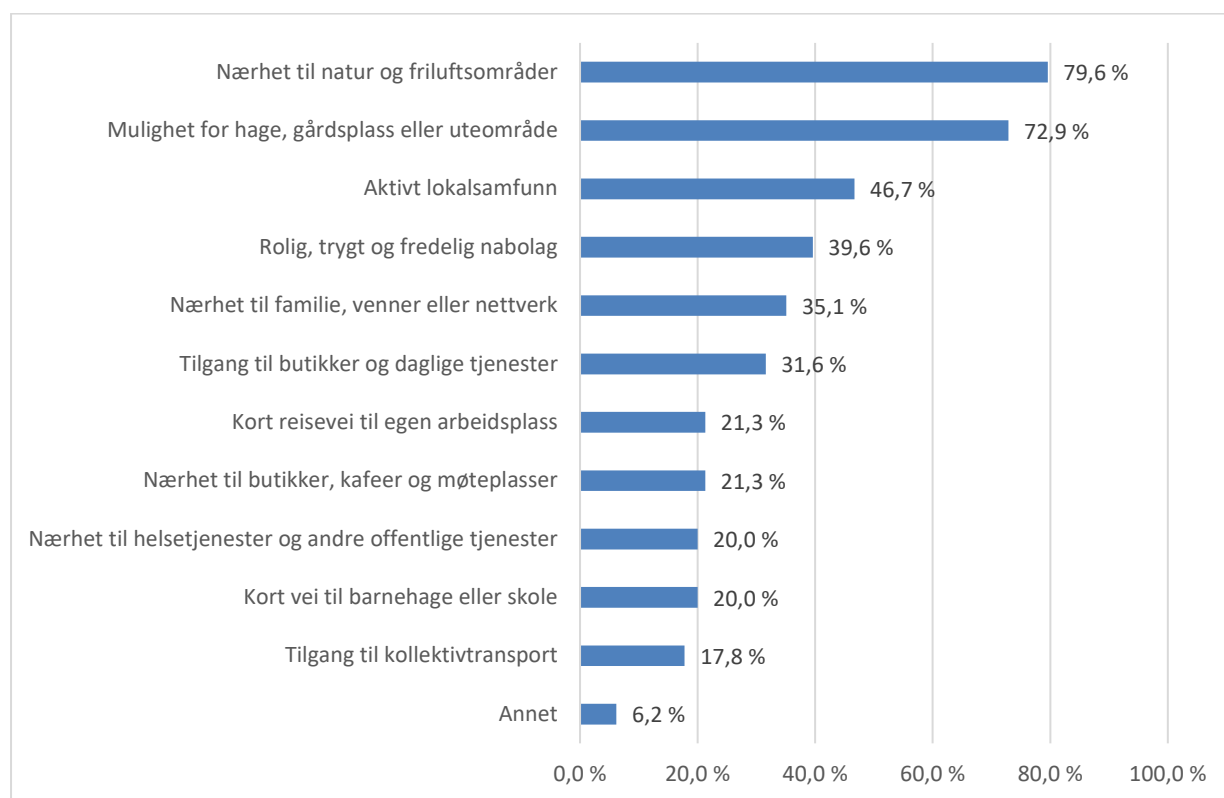
«Bruk det dere har som er unikt. Ta i bruk de gamle verdiene, og bruk dem på en ny måte. Det tror jeg appellerer. Jeg var i utvalg med politikere [i distriktskommunen jeg bodde i før] som snakka om nye bedrifter som kunne tiltrekke seg arbeidsplasser innenfor KI eller annen høykompetanse. Men kandidatene de retter seg mot da, høyt utdanna folk i byene, de vet da at de går til en jobb der det ikke er et ordentlig faglig miljø fordi du er trolig den eneste med din kompetanse på den arbeidsplassen. Du har også 40 ganger mindre midler til investeringer enn

arbeidsplassen du reiser fra i byen, og halvparten av lønna. Så det er ikke derfor de kommer. Det er på grunn av alt det andre, som du *ikke* får i byen. Er det på grunn av jobb man kommer, så er det fordi man ikke får seg relevant jobb i byen. Du kan ikke konkurrere der» (Peder).

Noen, herunder nyutdannede, kan imidlertid gjerne flytte til distriktene på grunn av jobb—selv om de ikke i utgangspunktet ønsker å bli boende der. Dette gjaldt blant annet samboeren til en av våre informanter. Som nyutdannet i slutten av 20-årene flyttet han til en distriktskommune i Nord-Norge utelukkende på grunn av jobb. Så snart han fikk en jobb nærmere Oslofjordområdet, hvor de to ønsket å bosette seg på et småbruk, ville han imidlertid flytte dit.

3.4. Viktige forhold ved valg av bosted

Figur 11 viser hvilke forhold ved beliggenheten som respondentene i spørreundersøkelsen oppgir ville vært aller viktigst for valg av bosted ved flytting til en distriktskommune (rangert).

Figur 11: Viktige forhold ved valg av bosted i distriktskommuner, rangert (prosent, n=225).

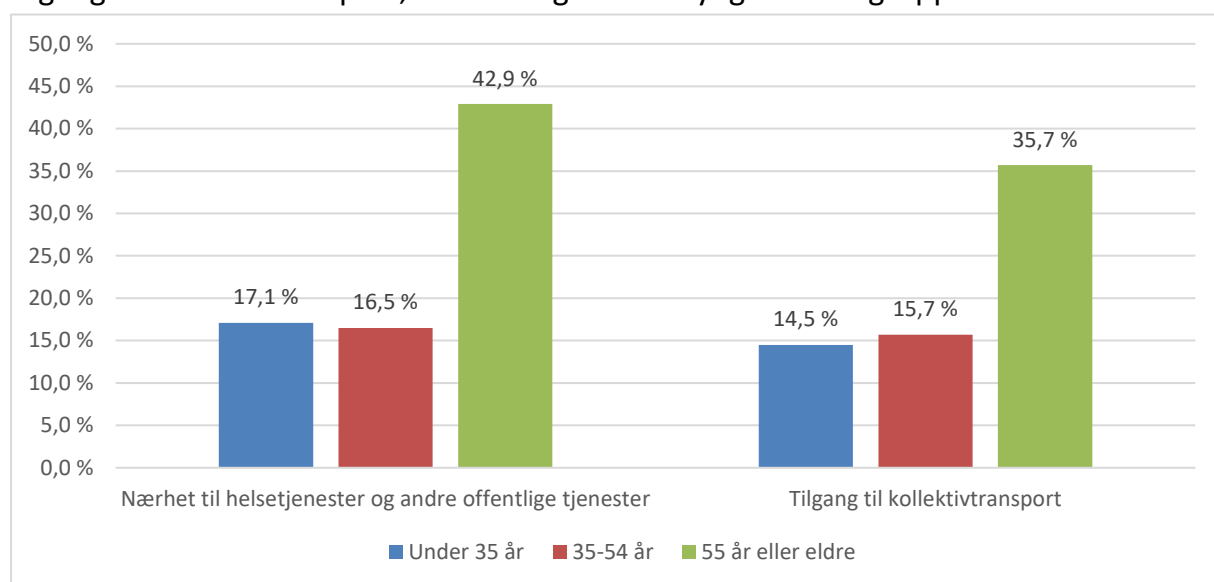
Merk: Prosentvis fordeling på spørsmålet: «Hvis du skulle flytte til en distriktskommune, hvilke faktorer ved beliggenheten ville vært aller viktigst for ditt valg av bosted? Velg kun de viktigste punktene – de som virkelig betyr noe for deg».

Figuren viser hvordan åtte av ti respondenter oppgir at nærhet til natur og friluftsområder er viktige forhold ved valg av bosted (80 prosent), tett etterfulgt av mulighet for hage, gårdsplass eller uteområde (73 prosent). Dette indikerer at tilgang til natur og uteområder er blant de mest avgjørende faktorene ved valg av bosted blant bybefolkningen som ønsker å flytte til en distriktskommune.

Videre oppgir nesten halvparten av respondentene (47 prosent) at et aktivt lokalsamfunn er viktig, mens 40 prosent fremhever et rolig, trygt og fredelig nabolag. Nærhet til familie, venner eller nettverk trekkes frem av 35 prosent, og 32 prosent mener tilgang til butikker og daglige tjenester er viktig.

Motsatt er det relativt få som oppgir nærhet til arbeidsplass, butikker, kafeer og møteplasser, helsetjenester, offentlige tjenester, barnehage eller skole, eller tilgang til kollektivtransport som avgjørende. Dette må ses i sammenheng med at respondentene representerer en relativt ung og mobil aldersgruppe.

Overordnet er det ganske få gruppeforskjeller i vektleggingen av de ulike forholdene i figuren ovenfor. Figur 12 viser imidlertid hvordan eldre aldersgrupper over 55 år i større grad vektlegger nærhet til helsetjenester og andre offentlige tjenester, samt tilgang til kollektivtransport, sammenlignet med yngre aldersgrupper.

Figur 12: Aldersforskjeller i vektlegging av kollektivtransport og vektlegging av nærhet til offentlige tjenester (n=225).

Blant personer 55 år eller eldre oppgir 43 prosent at nærhet til helsetjenester og andre offentlige tjenester er viktig, mens andelen blant de yngre aldersgruppene ligger rundt 17 prosent. Tilsvarende er 36 prosent av de over 55 år opptatt av tilgang til kollektivtransport, mot kun rundt 15 prosent blant yngre. Vektleggingen av helsetjenester henger trolig sammen med at eldre i større grad har behov for bistand fra helseapparatet, mens betydningen av kollektivtransport kan knyttes til redusert mobilitet. Det er sannsynlig at disse forskjellene ville vært enda større dersom vi hadde sett på eldre aldersgrupper (noe som her ikke var mulig pga. for få personer i de eldste aldersgruppene).

Tallene fra Figur 11 samsvarer godt med funnene fra intervjuene. Informantene fremhever tilgang til natur, friluftsområder og uteplasser som viktige forhold når de

vurderer hvor de ønsker å flytte. Dette stemmer overens med tidligere forskning, som viser at nærhet til natur er en av de viktigste motivasjonsfaktorene for å flytte fra sentrale strøk til fjellkommuner (Bern, Stokke og Akin, 2025). Som uttrykt av Fredrik som har vokst opp i en bygd og bor i en stor by:

«Jeg har bodd i [storby] siden 2011 og trives her. Men jeg bruker jo ikke byen så mye. Jeg bruker mer fjellet. Jeg drar heller på ski og bruker marka mye. Ski, sykkel og løping. Så det er en draging mot mer natur. Det er en ting. [Storby] er jo egentlig veldig bra for det også, men en annen ting er ro. Jeg savner veldig fjell. Det har vi ikke her. Det er skog og haug. For jeg er veldig glad i ski og den biten. Så den dragingen er ganske sterk» (Fredrik).

Intervjumaterialet vårt viser også hvordan en annen viktig faktor som gjør noen distriktskommunene mer attraktive enn andre er nærheten til familie og nettverk, samt steder man har hatt gode opplevelser på ferie, hytte eller andre former for besøk. Som Jesper, som bor i en storby, uttrykker det i sin vurdering av et fremtidig bosted:

«Det er relativt åpent, men det blir nok Vestlandet og Sør-Vestlandet på et vis. Jeg har jo også litt tilknytning til [sted 1] og [sted 2], og samboeren min til [sted 3]. Så det er nok de aktuelle regionene, fordi vi har slekt der. Vi er også i slekt med noen som har hytte på [sted 1]. Den plassen står veldig nært hjertet mitt. Det betyr noe med tanke på hva slags minner en har derfra fra oppveksten og sånn. Og samboeren har det samme i [sted 3] der de har hytte. En viktig ting er å ha slekt fra samme område, det gjør at en knytter seg til området. Det er grunnen til at vi er i [storby] nå. Jeg tror det er fordi det da føles litt mer hjemme. Det er et sted man allerede føler seg trygg. Det har nok med tryggheten, at en har erfaringer derfra fra før. Man vet litt mer hva man går til» (Jesper).

Å ha en tilknytning til området ble også uttrykt av Frida som har vokst opp i en storby:

«Jeg tror for min del at det må bli Vestlandet, helst i [spesifikt sted]. Det har nok litt å gjøre med nærhet til familie. Venninna mi, som jeg kanskje flytter dit med, har også bonusbesteforeldre som bor på [samme sted]. Så vi har begge litt tilknytning til det området allerede» (Frida).

I denne sammenheng er det verdt å nevne at mange av informantene våre foretrekker å flytte tilbake til stedet de vokste opp, som fortsatt oppleves som mest «*hjemme*». Som noen av informantene uttrykker det:

«Fordi det er der jeg har vokst opp, og det er der jeg trives.» (Robert)

«Det viktigste er jo kanskje at familien vår bor der» (Sofia)

«Men det frister jo veldig, for jeg har alltid hatt en drøm om å flytte hjem» (Jon)

Tidligere studier viser at omtrent én av seks innbyggere på 40 år har flyttet tilbake til kommunen de vokste opp i etter å ha bodd et annet sted (Sørli et al., 2012: 28). Årsakene til hjemflytting er sammensatte: I tillegg til ønsket om å bo nærmere familie og slekt, trekkes ofte økonomiske faktorer frem – særlig arbeid, men også rimeligere bolig – som sentrale drivere.

Annen forskning, og våre intervjuer, viser at «å flytte hjem» også kan være et verdi- og livsstilsvalg (Bratrud, 2024). Dette innebærer et ønske om å vende tilbake til verdier man har vokst opp med og opplever som viktige, samt mer tid og plass til aktiviteter som gir mening. For noen handler det også om å gi egne barn opplevelser man selv hadde i barndommen.

Som Per, en mann i midten av 20-årene, uttrykker det om hva som veier tyngst i hans ønske om å flytte til bygda – i hans tilfelle «hjem» til dalen han vokste opp i:

«Det er det sosiale og tryggheten. Og å ha en arena for å være, på en måte, en liten fisk i et stort hav eller være en halvstor fisk i en mindre dam. I det siste så blir man mer.. man føler seg tryggere, ikke minst med tanke på å føre opp en ny generasjon. Den nye generasjonen opplever jeg at det kanskje er mye individualister, som vi ser det i media og samfunnsutviklingen da. Og da tror jeg det er sunt å være i et bygdesamfunn der man kanskje stiller opp når noen trenger hjelp og at “dugnad” ikke blir et fremmedord. Det er nok fint for mange å bo i byen og kunne styre ditt eget liv, men jeg synes det er fint å ha et slik fellesskap» (Per).

Å flytte til bygda som et verdivalg gjelder imidlertid ikke bare de som flytter “hjem” til et sted de kommer fra og har gode minner. Som Stine uttrykte det i et av våre intervjuer:

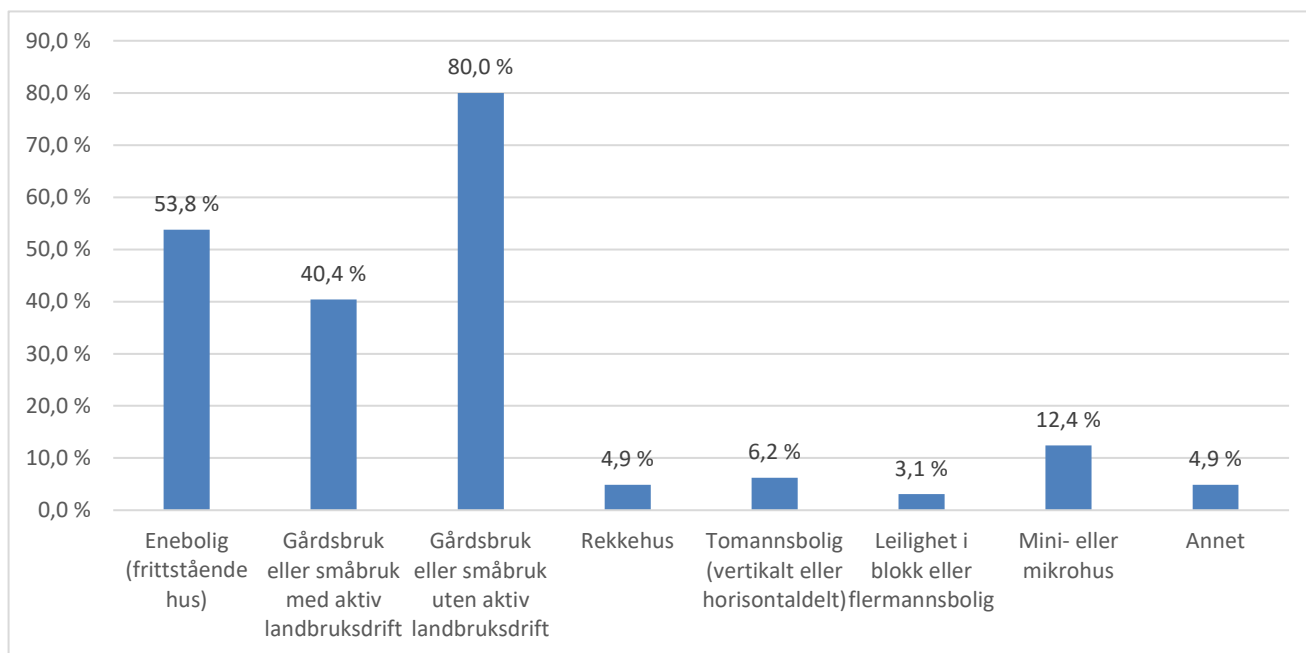
«For situasjonen er...Vi verdsetter fritid over penger. Altså, hvis vi skal ha råd til å leve det livet vi vil i [storby], så vil vi ikke ha tid til å leve livet vårt. Da må vi bare være på jobb. Og jeg har gjort det. Jeg har jobbet selvstendig, så jeg har gjort det over en periode og jobbet en del overlapp; En jobb på dagen, en jobb på kveld. Jobbet veldig intenst. Da kan jeg tjene gode penger, men da har jeg ikke tid til å bruke de pengene. Eller jeg bruker de pengene på middag på ferskvare-disken på vei til og fra jobb. Men altså, det er ikke det livet vi ønsker oss» (Stine).

Stines motivasjon er i tråd med flere andre informanter og kan relateres til ønsket om å “ta tiden tilbake” og leve et liv med mer autonomi og plass til aktiviteter og relasjoner man forbinder med et “godt liv”.

Dette illustrerer en større bevegelse i det senmoderne vestlige samfunnet hvor mange - særlig med middelklassebakgrunn - opplever et tap ved å måtte bruke uproporsjonalt mye tid og ressurser på arbeid og oppgaver som oppleves psykologisk destruktive, som gjør at en heller søker mot større frihet og velvære (Balderson et al 2021; Bratrud 2024; Graeber 2019). Som flere av informantene uttrykker, er dette et liv mange ser for seg i større grad kan realiseres ved å flytte til bygda heller enn å bli boende i en by.

3.5. Boligpreferanser ved flytting

Figur 13 viser hvilke boligtyper respondentene i spørreundersøkelsen foretrekker dersom de skulle flytte til en distriktskommune.

Figur 13: Ønsket boligtype blant respondentene (prosent, n=225).

Merk: Prosentvis fordeling på spørsmålet: «Hvis du skulle flytte til en distriktskommune, hvilke boligtyper ville da vært mest aktuell for deg? (flere kryss mulig)».

I tråd med tidligere resultater i forrige delkapittel om betydningen av hage, gårdsplass og uteområder, ser vi et tydelig skille der enebolig og småbruk dominerer. 80 prosent oppgir at gårdsbruk eller småbruk *uten* aktiv landbruksdrift ville vært mest aktuelt, etterfulgt av enebolig (54 prosent) og gårdsbruk eller småbruk *med* aktiv drift (40 prosent).

Dette må ses i sammenheng med rekrutteringsgrunnlaget, der mange ble rekruttert via Facebook-sider for kjøp og salg av småbruk. Samtidig kan det også gjenspeile et ønske blant bybefolkningen som vurderer å flytte til distriktene om å bo i en frittstående boligenhet.

Også i de kvalitative intervjuene kommer interessen for enebolig og småbruk tydelig frem. En informant begrunner ønsket med at familien er stor og at de har behov for fire soverom. En annen informant, som ønsker seg enebolig, utdyper:

«Det er litt fordi jeg har lyst til å ha mitt eget. Jeg har lyst til å kunne holde på i min egen garasje, ha mine egne prosjekt. Ikke være redd for å være til støy for andre. Det er kanskje de tingene som går på det. Ha mitt eget. Der jeg bor nå, har vi et fellesareal der man kan snekre eller pusse opp ting. Eller gjøre noe. Men du må bestandig rydde bort alt. Det blir ikke det samme». (Jon)

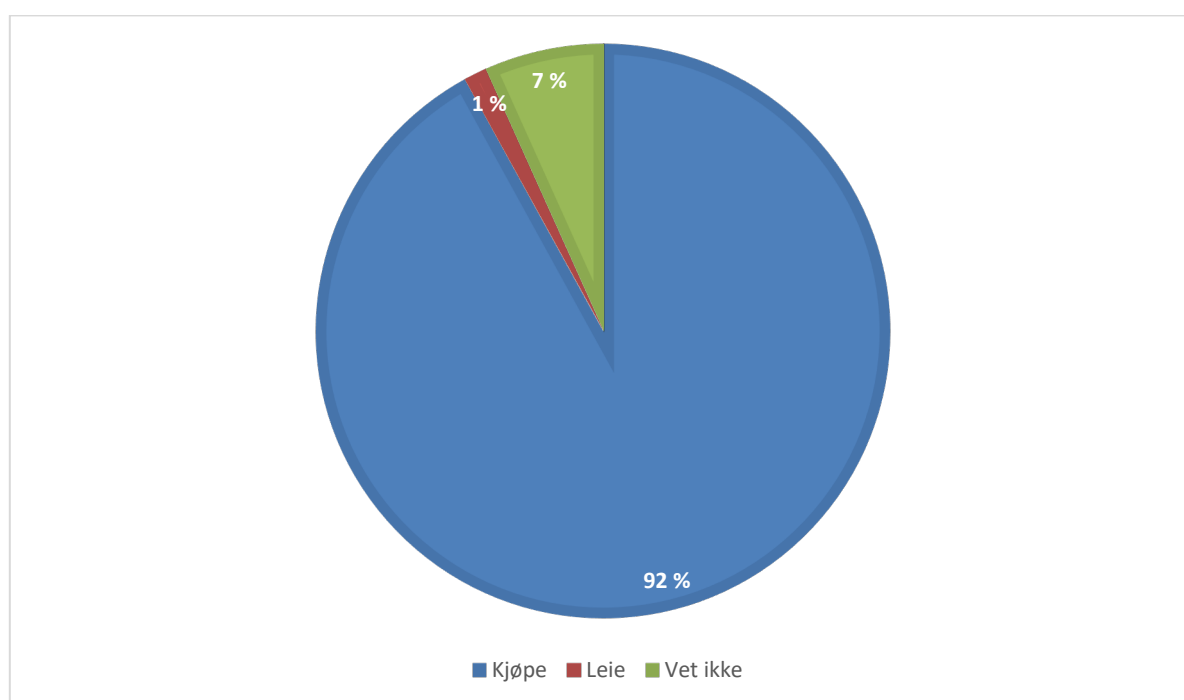
Å *eie* egen bolig er mer vanlig, og en tydeligere kulturell preferanse i Norge enn i mange andre land. Dette har sammenheng med et sterkt privatisert boligmarked, men kan også knyttes til vektleggingen av autonomi som en kjerneverdi, altså retten til å

forme sitt eget liv ut fra egne verdier og ønsker, som diskutert av mange samfunnsvitere (f.eks Gullestad 1989; Lien, Lidén og Vike 2001; Vike 2018). I denne sammenhengen kan distriktskommuner være attraktive fordi de ofte tilbyr rimeligere boligpriser og gir mer verdi for pengene. Som Ingvild utdyper:

«Det vi har tenkt mest på, tror jeg har vært prisnivå på bolig i by i forhold til land. Kanskje det viktigste er at vi ønsker å ha mer uteområder og plass. Og på en måte være nært naturen og nærmere sjø. Det er kanskje det viktigste. Og så handler det jo mye om prisnivå. Vi hadde ikke hatt råd til en sånn type bolig i [byen vi nå bor i]» (Ingvild)

3.6. Interesse for «leie-til-eie-modell»

Figur 14 viser hvorvidt respondentene i spørreundersøkelsen ville ønsket å kjøpe eller leie bolig ved en flytting til en distriktskommune.

Figur 14: Vurdering av kjøp eller leie bolig ved flytting til en distriktskommune (prosent, n=225).

Merk: Prosentvis fordeling av svar på spørsmålet: «Hvis du skulle flyttet til en distriktskommune, er det mest sannsynlig at du ville kjøpt eller leid bolig?»

Hele 92 prosent av respondentene oppgir at de ville kjøpt bolig ved flytting til en distriktskommune, mens kun 1 prosent ville valgt å leie. Dette samsvarer med det nasjonale mønsteret, der majoriteten ønsker å eie bolig og eierandelen er svært høy.

Å kjøpe bolig på et nytt sted kan imidlertid innebære en økonomisk risiko dersom man etter en tid finner ut at man ikke trives. Dette gjelder uavhengig av hvor man flytter, men kanskje særlig når man flytter til en helt ny kontekst – for eksempel fra storby til distriktskommune. Et mulig alternativ kan være en leie-til-eie-modell, der man starter med å leie boligen og senere får mulighet til å kjøpe den. Vi inkluderte derfor et

spørsmål i spørreundersøkelsen om interessen for en slik modell. Forklaringen respondentene fikk, inkludert spørsmål, var som følger:

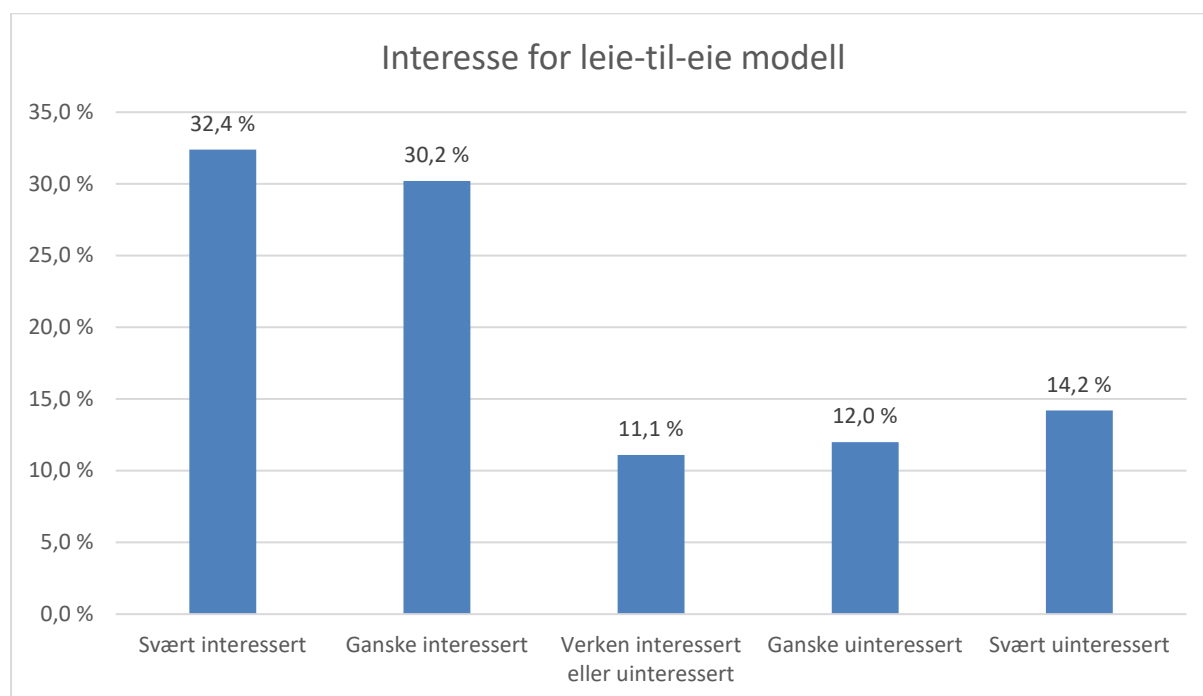
Forklaring:

- Du flytter inn i en bolig du vurderer å kjøpe.
- I en prøveperiode (for eksempel ett til tre år) betaler du husleie som vanlig.
- Hele beløpet settes av på en egen konto.
- Hvis du flytter etter perioden, tilfaller beløpet utleier.
- Hvis du kjøper boligen, brukes beløpet som egenkapital i kjøpet.

Spørsmål:

«Hvor interessert eller uinteressert ville du vært i å prøve en slik leie-til-eie-modell, hvis et slikt tilbud fantes, og du skulle flytte til en distriktskommune?».

Figur 15 viser svarfordelingen på dette spørsmålet.

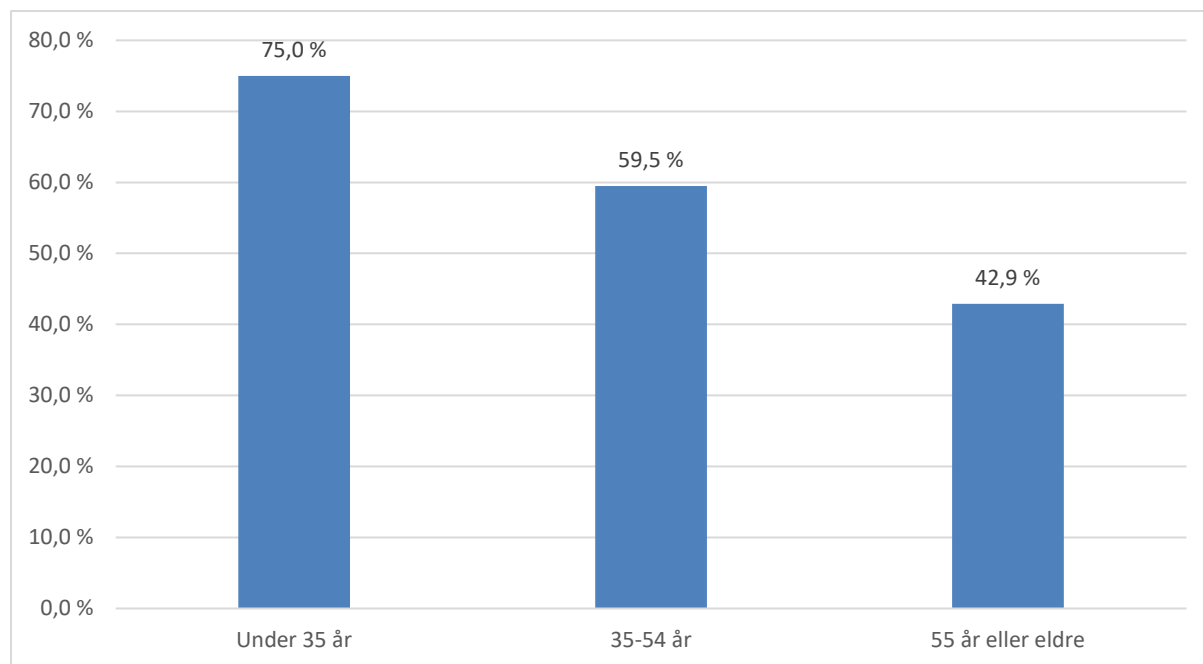
Figur 15: Interesse for leie-til-eie-modell. Prosentvis fordeling. (n=225).

Hele seks av ti respondenter (63 prosent) oppgir at de er ganske eller svært interessert i å prøve en slik modell ved flytting til en distriktskommune. Motsatt er 26 prosent ganske eller svært uinteressert, og 11 prosent er verken interessert eller uinteressert.

Selv om leie-til-eie-modeller kan utformes på ulike måter, og modellen vi presenterte er relativt fordelaktig ved at hele leiebeløpet inngår som egenkapital dersom man kjøper boligen, viser resultatene tydelig at mange er interessert i konseptet. Dette samsvarer med tidligere studier også blant bygdebefolkningen, der leie-til-eie-modeller («prøvebolig») har vist seg å være attraktivt (Zahl-Thanem, 2025). I praksis tilbys ofte en lavere tilbakeføring, gjerne rundt halvparten, men en ordning med full

tilbakeføring kan tenkes å ha sterkere effekt. Det kan gjøre høyere leie mer akseptabel, ettersom hele beløpet refunderes ved kjøp, og samtidig bidra til å redusere insentivet til å flytte.

Figur 16 viser hvordan interessen for en leie-til-eie-modell varierer etter respondentenes alder. Figuren viser hvordan yngre respondenter er mer interesserte i å prøve en eie-til-leie-modell ved flytting til en distriktskommune enn eldre. Blant personer under 35 år oppgir 75 prosent at de enten er ganske eller svært interessert i å prøve, mens denne andelen er henholdsvis 60 og 43 prosent blant aldersgruppene 35-54 år og 55 år eller eldre.

Figur 16: Andel (%) som er ganske eller svært interessert i å prøve en leie-til-eie modell etter alder. Kjikvadrattesten er signifikant på 1 %-nivå ($\chi^2(2) = 10,16$, $p < 0,01$, $n = 225$).

Funnene fra intervjuene viser også en stor interesse for å kjøpe egen bolig blant informantene, særlig de som er relativt sikre på at de ønsker å flytte og/eller har solid personlig økonomi. De aller fleste er imidlertid positive til leie-til-eie-modellen *som konsept*. På spørsmål om relevansen av leie-til-eie, uttrykte flere informanter interesse særlig ved flytting til et ukjent sted, hvor garantien for å trives er lavere enn et sted man kjenner fra før. Som uttrykt av Lea:

«Det tror jeg hadde vært veldig fint. Fordi vi har litt lyst til å prøve å bo et sted før vi flytter. Så hvis vi kunne prøve på et sted vi også hadde kjøpt, så hadde det vært en ganske god løsning.»
(Lea)

En annen informant, Johanne, har vokst opp i bygd, men bor og jobber i en bykommune, og har et tydelig ønske om å flytte tilbake til bygda med samboeren. For henne er økonomien det største hinderet, ettersom et bygdelig liv vil innebære kjøp av bil i tillegg til et hus— gjerne et småbruk som hun regner med må pusses opp. Som hun kommenterte om leie-til-eie-løsningen:

«Da tror jeg at jeg hadde beveget meg ganske mye kjappere ut på bygda. For da kunne jeg satt inn støtet og spart opp til en bil, og heller leid bolig som jeg etter hvert kunne eie. Synes den er veldig spennende ordning. Har sett det har fått gode omtaler i byene, og hvorfor ikke ta det på bygda? For folk i etableringsfasen tror jeg det er en ekstremt bra løsning» (Johanne).

Oppsummert har vi ingen informanter som er *negative* leie-til-eie-modellen. De som er relativt sikre på å flytte til bygda og har god økonomi, virker imidlertid mer interessert i å kjøpe en bolig med en gang. For andre, som er mer usikre på hvor de vil bosette seg, eller som har begrenset økonomi, kan leie-til-eie være en løsning som gjør flyttingen mulig fordi risikoen og investeringen blir mer overkommelig.

4. Interesse for å bo i et klyngetun

I dette kapitlet ser vi nærmere på klyngetunet; hva som kjennetegner konseptet, om det fremstår som et attraktivt boligalternativ ved flytting til en distriktskommune, hvem som kunne tenke seg å bo i et klyngetun, og hvilke elementer som oppleves som attraktive.

4.1. Klyngetun: Konsept og kjennetegn

Illustrasjonsfoto: AI-generert bilde. Midjourney, Tor-Evert Grøndal (2025).

Kort beskrevet er klyngetun en moderne tolkning av det tradisjonelle tunet, eller snarere klyngetunene som vi hadde særlig i kystdistriktene; en tettbygd samling av gårdstun som minner om den europeiske landsby-bebyggelsen (det mest kjente bevarte eksemplet er Havråtunet) (Riksantikvaren, u.dat.; Stylegard, 2024).

Inspirert av dette består det moderne klyngetunet av en klynge av hus som er sentrert og organisert rundt noen felles funksjoner. Dette kan for eksempel være større uteområder, dyrkbar mark, verksted, selskapslokaler eller lekeplasser.

Illustrasjonsfoto: AI-generert bilde. Midjourney, Tor-Evert Grøndal (2025).

Konseptet har som formål å representere et modernisert småbruk, der man fysisk og sosialt ikke står alene, og at man eksempelvis kan tilrettelegge for felles dyrking og grønnsakshager.

Fellestrekkene for klyngetun er nærhet til natur og mulighet for sosialt fellesskap, *samtidig som det er rom for privatliv*. Dette innebærer i de fleste tilfeller at hver enkelt husholdning har sin egen private bolig. Selv om klyngetunet bygger på disse ideene, vil utformingen av klyngetunet variere fra sted til sted, og kan ta mange ulike former etter behov og lokale tilpasninger.

Illustrasjonsfoto: AI-generert bilde. Midjourney, Tor-Evert Grøndal (2025).

Potensialet for klyngetun i distriktskommuner kan være betydelig. I Norge står rundt 30 000 gårdsbruk tomme, og flere av disse kan potensielt tas i bruk som utgangspunkt for etablering av klyngetun. Et slik konsept kan også *mulig* senke terskelen for personer som bor i by og drømmer om småbruk, men opplever barrierer - som for eksempel bekymringer for ensomhet.

Samtidig vet vi lite om den faktiske interessen for klyngetun, og det er ikke gitt at denne boformen svarer til hva folk faktisk ønsker når de vurderer å flytte til en distriktskommune. Det kan også være variasjoner knyttet til *hvem* som opplever klyngetun som en attraktiv boform. Dette er tema og spørsmål vi vil undersøke nærmere i de neste delkapitlene.

4.2. Fremstår klyngetun som et attraktivt boligkonsept?

For å vurdere om klyngetun oppleves som et attraktivt boligkonsept av respondentene i spørreundersøkelsen, ble de i undersøkelsen presentert med følgende beskrivelse og spørsmål:

Forklaring:

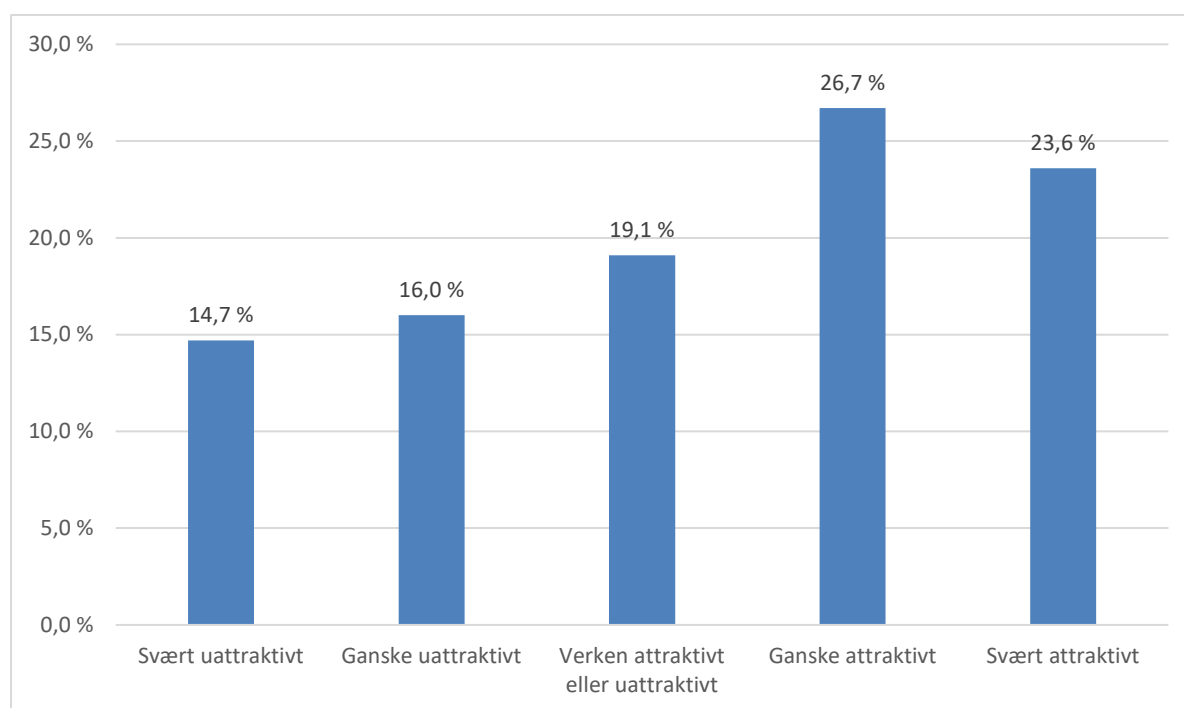
«Klyngetun er et boligkonsept der du har din egen private bolig med hage eller uteplass. Samtidig deler du og de andre beboerne tilgang til fellesarealer og funksjoner. Dette kan for eksempel være større uteområder, dyrkbar mark, verksted, selskapslokale eller lekeplasser. Klyngetunet ligger ofte naturnært eller i landlige omgivelser, men kan utformes på ulike måter. Hensikten er å tilby en privat og uavhengig bolig, samtidig som man har enkel tilgang til sosiale møteplasser og praktiske fellesfunksjoner i umiddelbar nærhet».

Spørsmål:

«I hvilken grad synes du klyngetun virker som en attraktiv boform for deg?»

For å unngå at bilder og andre visuelle forhold påvirket svarene, ble det i spørreundersøkelsen bevisst *ikke* vist illustrasjonsbilder av klyngetunet, og kun teksten ovenfor ble presentert. I enkelte av intervjuene ble derimot illustrasjonsbilder brukt, ved behov, for å illustrere konseptet og gi et mer konkret utgangspunkt for samtalen.

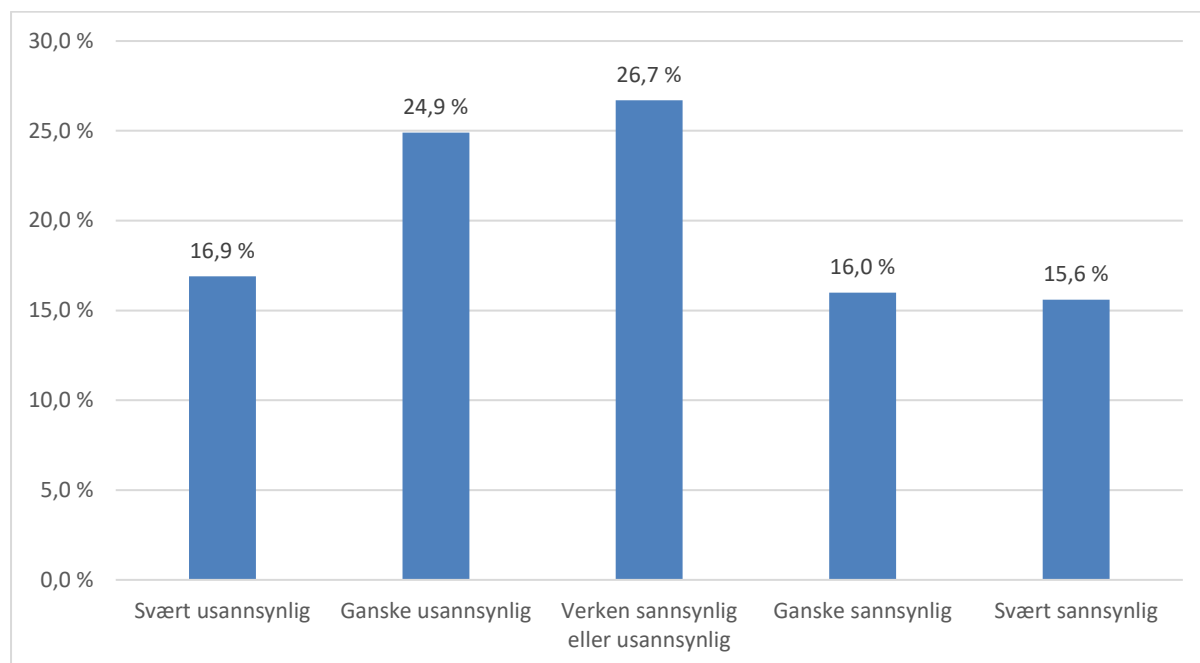
Figur 17 viser fordelingen på spørsmålet om klyngetunets attraktivitet.

Figur 17: Opplevelse av klyngetun som en attraktiv boform blant bybefolkningen (prosent, n=225).

Figuren viser hvordan 50 prosent av respondentene opplever klyngetun som en ganske eller svært attraktiv boform. Videre oppgir 19 prosent at boformen verken oppleves som attraktiv eller uattraktiv, mens resterende 31 prosent opplever boformen som ganske eller svært uattraktiv. Med andre ord vurderer halvparten av respondentene konseptet som attraktivt, mens omtrent en tredjedel er negative.

Det at en boform oppleves som attraktiv betyr ikke nødvendigvis at man kunne tenke seg å flytte inn i den. Vi inkluderte derfor også et spørsmål i undersøkelsen om sannsynligheten for å flytte inn i et klyngetun. Mer spesifikt viser Figur 18 hvor sannsynlig eller usannsynlig det er at respondentene ville vurdert å bo i et klyngetun dersom det fantes i en distriktskommune som man kunne tenke seg å flytte til.

Figur 18: Sannsynlighet for å vurdere å bo i et klyngetun dersom det fantes i en distriktskommune som man kunne tenke seg å flytte til (prosent, n=225).

Totalt 32 prosent av respondentene oppgir at de ganske sannsynlig eller svært sannsynlig ville vurdert å bo i et klyngetun dersom det fantes i en distriktskommune som de kunne tenke seg å flytte til, mens 42 prosent anser det som ganske eller svært usannsynlig.

Det er med andre ord en tydelig tendens – naturlig nok – til at flere opplever boformen som attraktiv enn de som faktisk ville vurdert å flytte inn i et klyngetun. Likevel er det verdt å merke seg at nesten en av tre anser det som sannsynlig at de ville vurdert å bo i et klyngetun, noe som er en forholdsvis høy andel. I tillegg oppgir en betydelig andel at det verken er sannsynlig eller usannsynlig (27 prosent), noe som kan indikere en viss usikkerhet eller behov for mer informasjon om konseptet.

4.3. Hvem kan tenke seg å bo i et klyngetun?

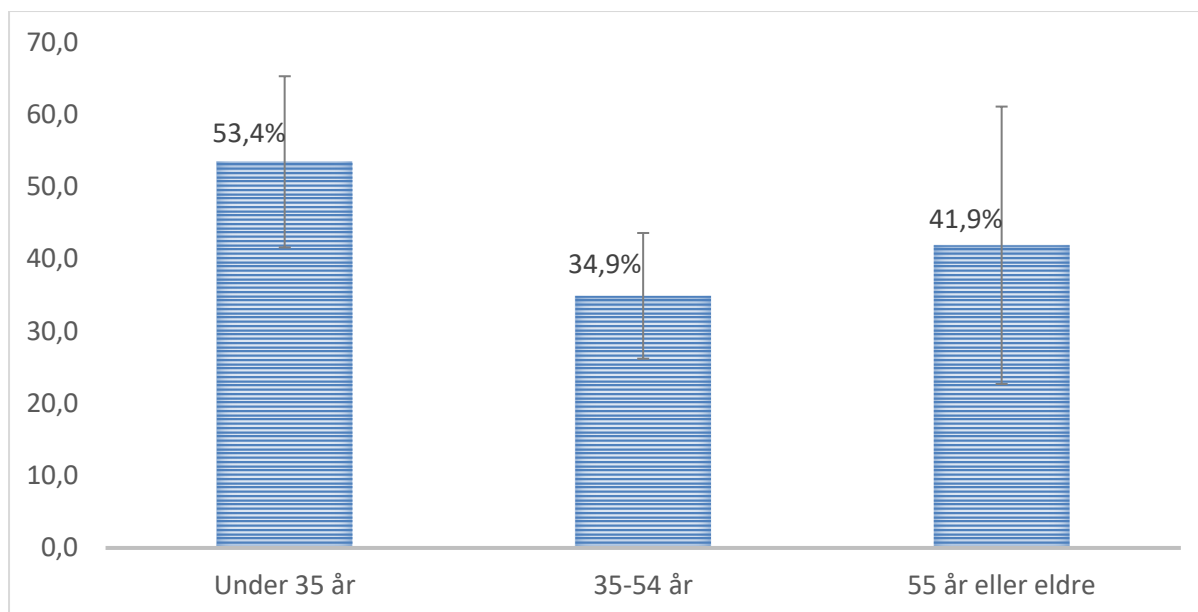
For å undersøke hvilke grupper blant potensielle tilflyttere som kunne tenke seg å bo i et klyngetun ved flytting til en distriktskommune, gjennomførte vi en logistisk regresjonsanalyse. Resultatene fra denne analysen fremgår av tabell 3, og viser sannsynligheten for å oppgi at man i ganske eller svært stor grad ville vurdert å bo i et klyngetun.

Tabell 3: Logistisk regresjonsanalyse: Sannsynlighet for å oppgi at en kunne tenke seg å bo i et klyngetun.

	b	S.E.	p-verdi	AME
Kjønn (kvinne=1, mann=0)	-0.059	0.387	0.880	-0.013
Aldersgrupper (ref. under 35 år)				
35-54 år	-0.836	0.365	0.022	-0.185
55 år eller eldre	-0.512	0.530	0.333	-0.115
Utdanningsnivå (universitet/høyskole=1, lavere=0)	0.842	0.394	0.033	0.176
Sivilstatus (gift/samboer/forhold=1, øvrig=0)	-0.351	0.383	0.360	-0.077
Barn (ja=1, nei=0)	-0.053	0.352	0.880	-0.012
Sektortilknytning (ref: Helse og omsorg)				
Primærnæring/industri	1.452	0.759	0.056	0.269
Undervisning, forskning, utredning	1.616	0.601	0.007	0.307
IKT/Teknologi	1.351	0.789	0.087	0.246
Gründervirksomhet/selvstendig næringsdrivende	1.292	0.768	0.093	0.233
Annen sektor	1.582	0.564	0.005	0.299
Har ikke inntektsgivende arbeid	2.003	0.676	0.003	0.397
Konstant				
n=219				
LR χ^2 (12) = 26.55, p < 0.01				
Psauo R ² = 0.089				
AME=Average Marginal Effects				

Kort oppsummert viser analysen ovenfor at det ikke er kjønnsforskjeller, forskjeller knyttet til sivilstatus eller om man har barn eller ikke når det gjelder sannsynligheten for å kunne tenke seg å bo i et klyngetun. Det fremkommer imidlertid forskjeller etter alder, utdanningsnivå og sektortilknytning som vi vil gå nærmere inn på nedenfor.

Basert på den logistiske regresjonen viser Figur 19 den predikerte sannsynligheten for at respondenter vurderer det som ganske eller svært sannsynlig at de kunne tenke seg å bo i et klyngetun ved flytting til en distriktskommune.

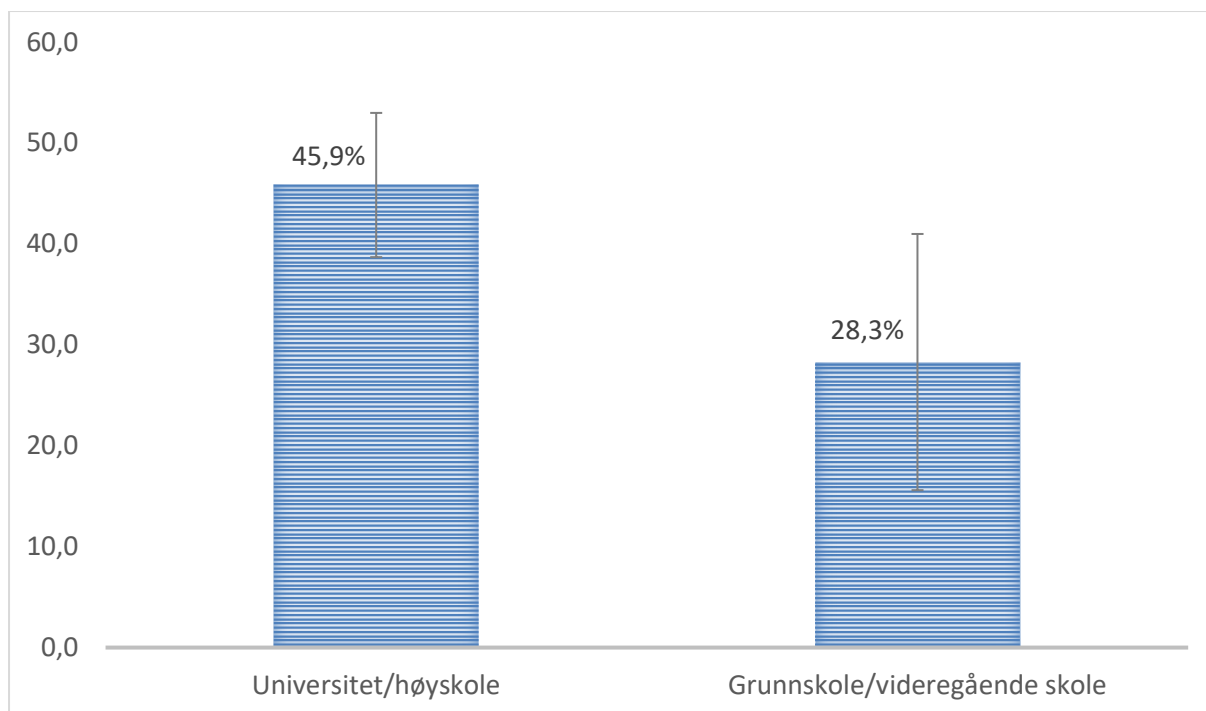
Figur 19: Predikert sannsynlighet for å kunne tenke seg å bo i et klyngetun etter alder. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=219).

Merk: Figuren illustrerer de modellbaserte forskjellene mellom gruppene, gitt kontroll for øvrige variabler inkludert kjønn, alder, utdanning, sivilstatus, sektortilknytning og barn. Dette basert på den logistiske regresjonsanalysen.

Mens 53 prosent av respondentene under 35 år anser det som ganske eller svært sannsynlig at de ville vurdert å bo i et klyngetun, er denne andelen nede på 35 prosent blant respondenter i alderen 35-54 år, og 42 prosent blant respondentene som er 55 år eller eldre. Med andre ord indikerer resultatene fra undersøkelsen at det er den yngste aldersgruppen som er mest interessert i å bo i et klyngetun.

Det kan være flere årsaker til at yngre aldersgrupper er mer interessert i å bo i et klyngetun enn eldre. For eksempel kan yngre generelt være mer åpne for sosiale fellesskap og alternative boformer, og de har ofte nylig erfaring med delte løsninger, som kollektivbolig. Mer etablerte aldersgrupper kan være i en livsfase der privatliv verdsettes høyere, og behovene er annerledes.

Videre illustrerer Figur 20 at personer med utdanning fra høyskole eller universitet i større grad enn personer med grunnskole- eller videregående utdanning kunne tenke seg å bo i et klyngetun. Blant dem med universitets- eller høyskoleutdanning er andelen 46 prosent, mens den er 28 prosent blant dem med grunnskole eller videregående utdanning.

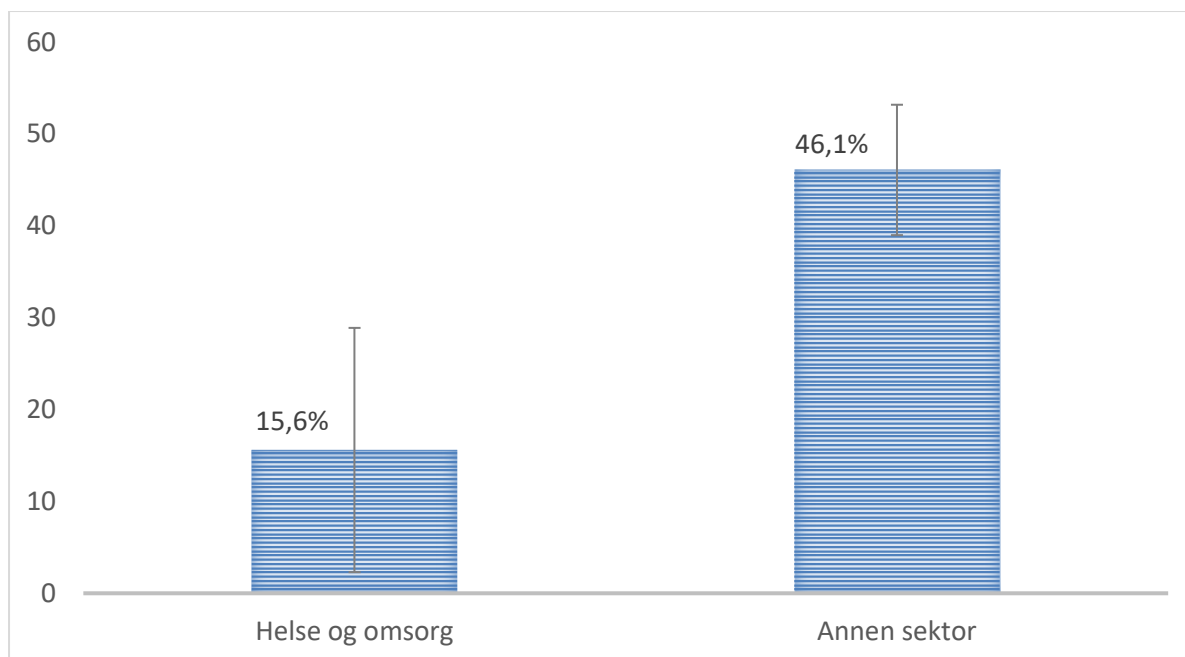

Figur 20: Predikert sannsynlighet for å kunne tenke seg å bo i et klyngetun etter utdanningsnivå. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=219).

Merk: Figuren illustrerer de modellbaserte forskjellene mellom gruppene, gitt kontroll for øvrige variabler inkludert kjønn, alder, utdanning, sivilstatus, sektortilknytning og barn. Dette basert på den logistiske regresjonsanalysen.

Det kan være flere bakenforliggende forhold som forklarer hvorfor personer med høyere utdanning i større grad er tilbøyelige til å bo i et klyngetun enn dem med grunnskole- eller videregående utdanning. En mulig forklaring er at høyt utdannede har mer kjennskap til og interesse for nye boligkonsepter, mens personer med lavere utdanning i større grad verdsetter veletablerte boligformer og stabilitet. Forskjellene kan også være knyttet til holdninger til bærekraft og delte ressurser, eller til vurderinger av økonomisk risiko ved å investere i et relativt nytt boligkonsept. Det kan også skyldes tilfeldigheter. Dette er imidlertid kun antakelser og ikke noe vi har datagrunnlag for å bekrefte eller avkrefte.

Når det gjelder interesse for å bo i et klyngetun etter sektortilknytning, så er den generelle tendensen at det er forholdsvis små forskjeller i interessen etter hvor man jobber. Unntaket er respondenter som jobber innenfor helse og omsorg, der en vesentlig lavere andel er interessert i å bo i et klyngetun enn de innenfor øvrige sektorer (Figur 21).

Figur 21: Predikert sannsynlighet for å kunne tenke seg å bo i et klyngetun etter sektortilknytning. Prosentandeler med 95 % konfidensintervaller (n=225).

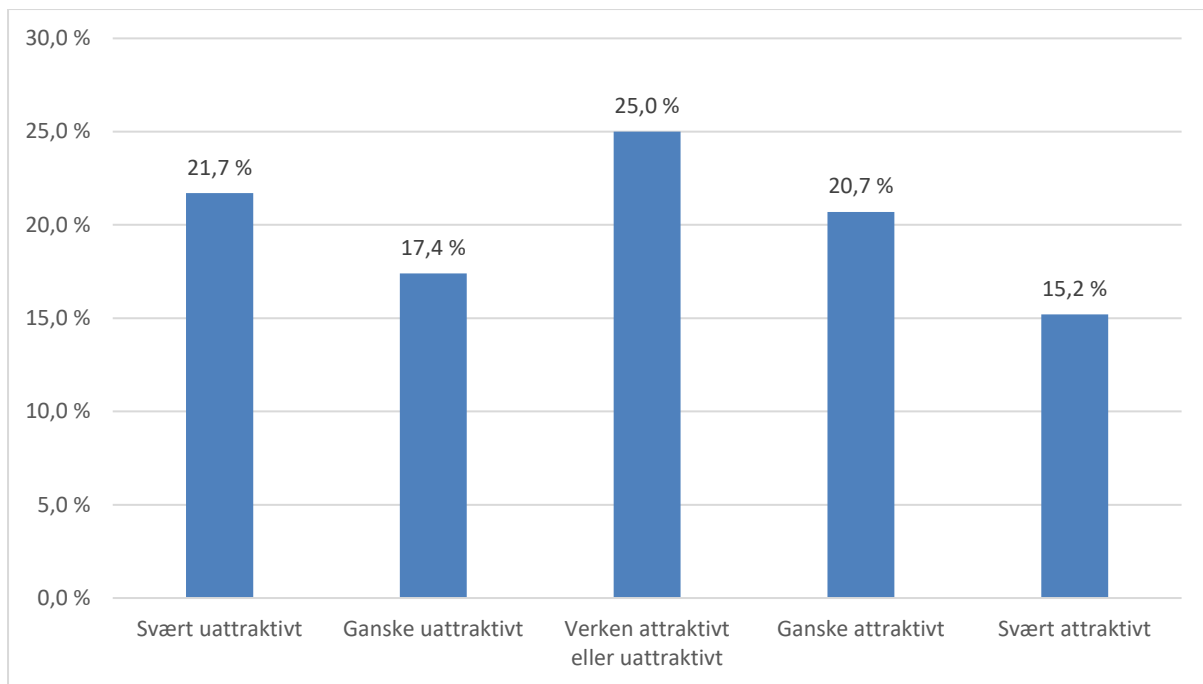
Merk: I motsetning til de to foregående figurene er denne basert på deskriptive data, ikke på predikerte verdier fra den logistiske regresjonsanalysen.

Kun 16 prosent av respondentene innen helse- og omsorgssektoren anser det som ganske eller svært sannsynlig at de ville vurdert å bo i et klyngetun ved flytting til en distriktskommune, sammenlignet med 46 prosent i øvrige sektorer. Noen av disse forskjellene kan skyldes tilfeldigheter, da antallet respondenter fra helse og omsorgssektoren er forholdsvis lav i undersøkelsen. Samtidig kan mønstrene også ha sammenheng med andre forhold, for eksempel at turnusarbeid og uforutsigbare arbeidstider oppleves som lite forenlig med boligkonseptet, at behovet for privatliv og restitusjon er større, eller at klyngetunet på ulike måter føles for nært knyttet til arbeidet.

4.3.1. Hva med personer som allerede bor i en distriktskommune?

Så langt i dette kapitlet har vi sett på interessen for klyngetun blant personer som i dag bor i en sentral eller mellomsentral kommune. Et annet relevant spørsmål er hvordan klyngetun oppfattes blant personer som allerede bor i en distriktskommune.

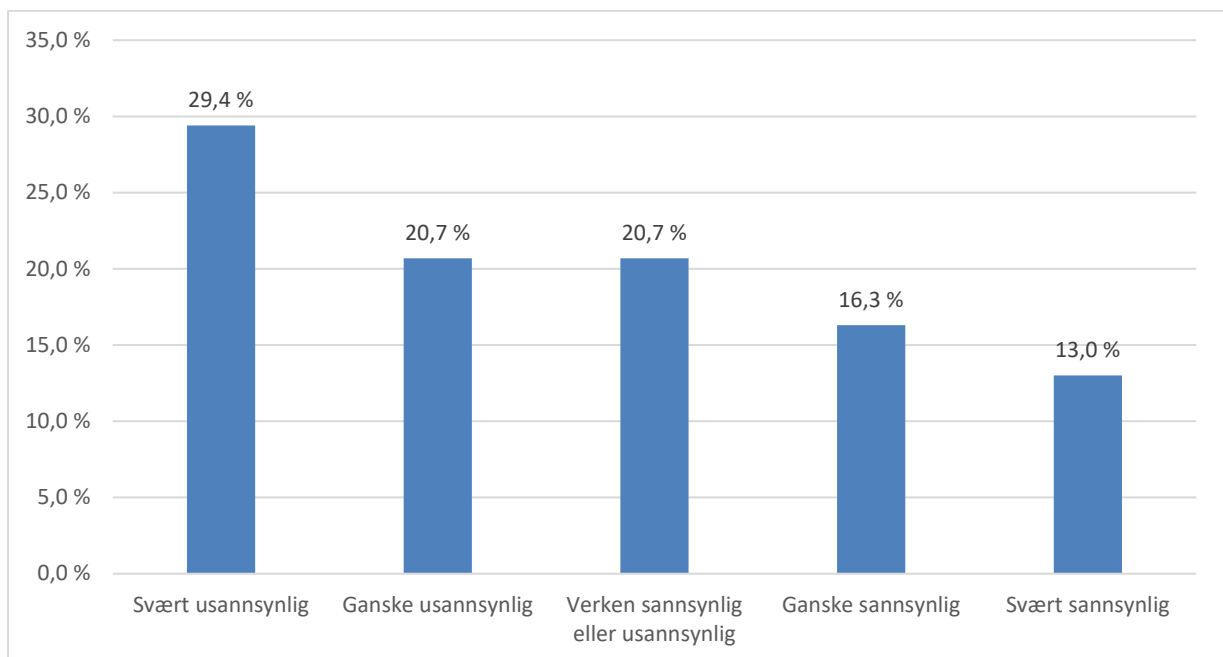
Figur 22 viser fordelingen på spørsmålet om hvorvidt klyngetun oppleves som en attraktiv boform blant personer som allerede bor i en distriktskommune.

Figur 22: Opplevelse av klyngetun som en attraktiv boform blant personer som allerede bor i en distriktskommune (prosent, n=92).

Samlet oppgir 36 prosent av respondentene som allerede bor i en distriktskommune at de opplever klyngetun som en ganske eller svært attraktiv boform. Dette er en noe lavere andel enn blant bybefolkningen, der 50 prosent opplevde konseptet som attraktivt. Samtidig er det en relativt høy andel som stiller seg positive til konseptet.

Figur 23 viser sannsynligheten for at man ville vurdert å bo i et klyngetun blant respondenter som allerede bor i en distriktskommune.

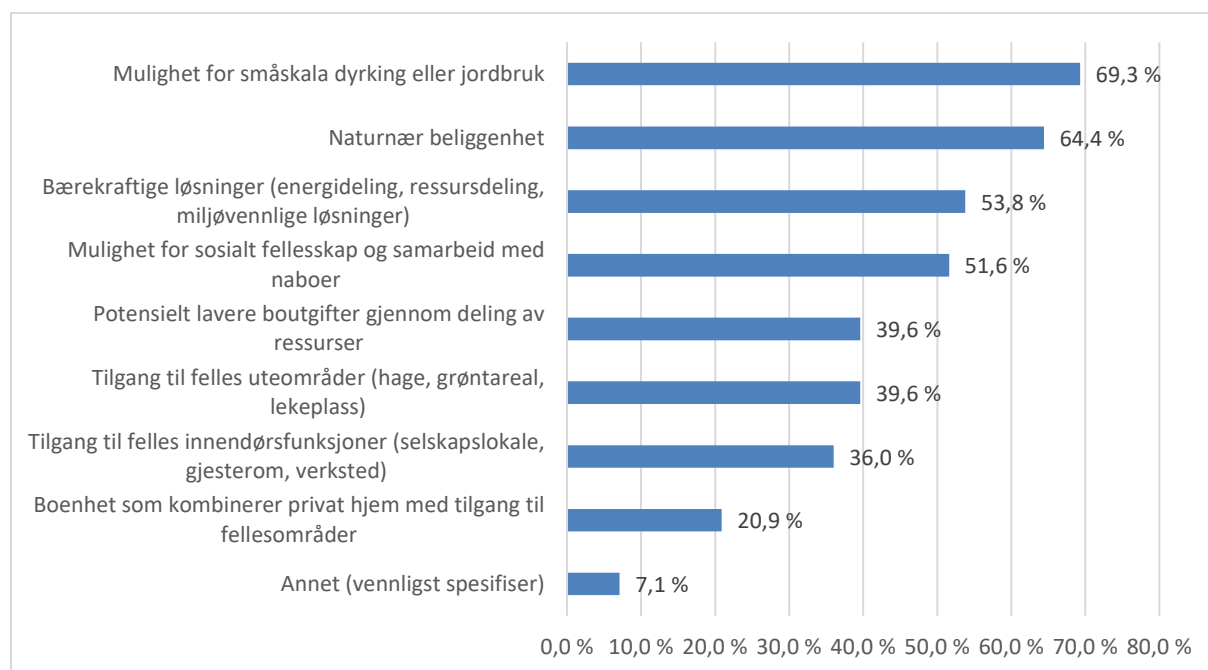
Figur 23: Sannsynlighet for å vurdere å bo i et klyngetun blant respondenter som i dag bor i en distriktskommune (prosent, n=92).

Blant respondentene som i dag bor i en distriktskommune oppgir 29 prosent at de ganske eller svært sannsynlig ville vurdert å bo i et klyngetun dersom det fantes, noe som er forholdsvis likt som blant dem som bor i by. Samtidig er andelen som oppgir at dette er ganske eller svært usannsynlig betydelig høyere.

Selv om figurene ovenfor kan gi inntrykk av at mange i distriktene er positive til klyngetun-konseptet, er det viktig å understreke at dette ikke gjelder den generelle distriktsbefolkningen, men personer som har vist interesse for undersøkelsen via rekruttering i sosiale medier. Det gir en viss usikkerhet om hvem disse respondentene representerer. Uansett indikerer resultatene at klyngetun-konseptet oppleves som en attraktiv boform som strekker seg utover bybefolkningen.

4.4. Hvilke elementer oppleves som attraktive - og hvilke oppleves som mindre attraktive?

I dette avsnittet ser vi nærmere på hvilke elementer ved klyngetun-konseptet som respondentene opplever som attraktive, og hvilke som i mindre grad oppleves som attraktive. Figur 24 viser hvilke elementer ved klyngetunet som respondentene i undersøkelsen opplever som attraktive (rangert rekkefølge).

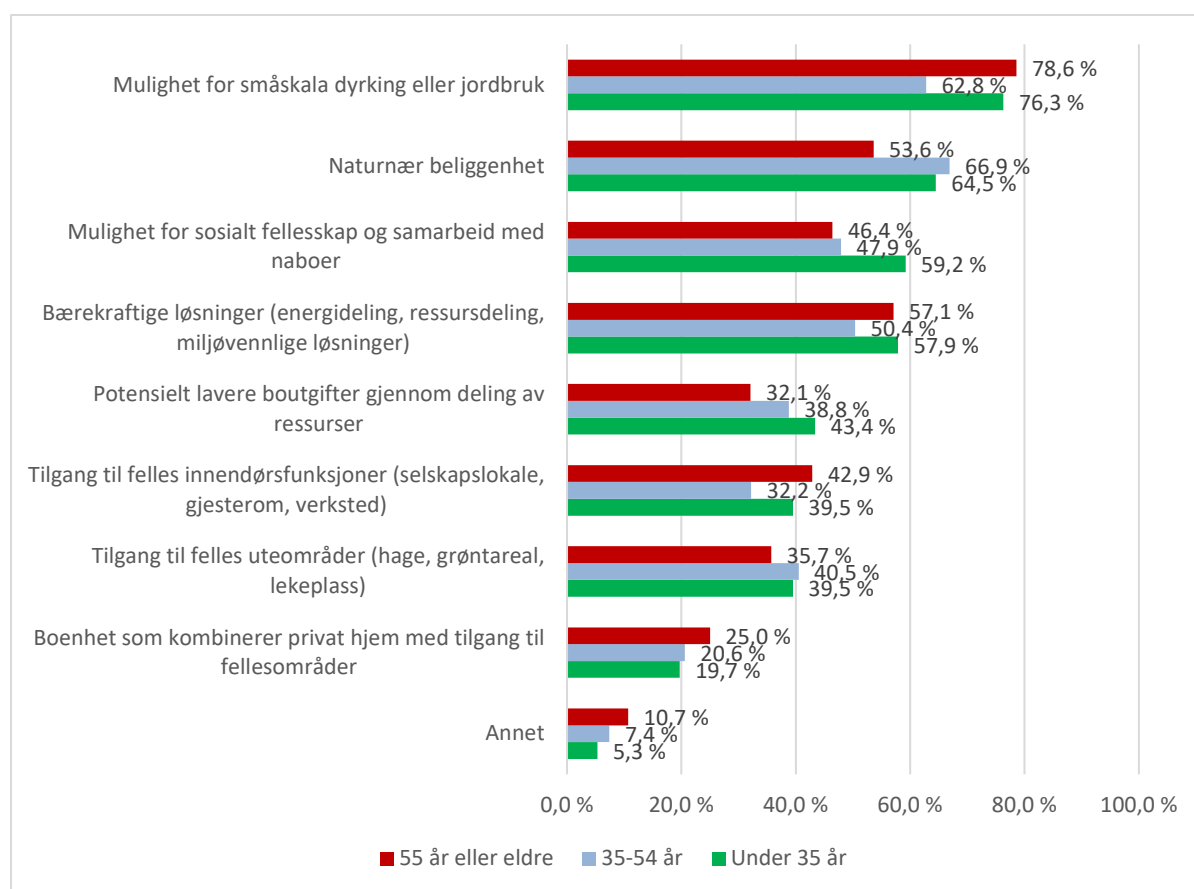
Figur 24: Elementer ved klyngetunet som respondentene opplever som attraktive (prosent, rangert rekkefølge, n=225).

Nesten syv av ti respondenter (69 prosent) opplever muligheten for å drive småskala dyrking eller jordbruk som et attraktivt element ved klyngetun-konseptet. Noe av dette kan mulig forklares av at undersøkelsen ble distribuert til grupper på Facebook som omhandlet kjøp og salg av småbruk, og at mange følgelig har et ønske om å drive med dyrking eller jordbruk. Likevel kan man ikke utelukke at dette også gjelder for andre deler av bybefolkningen som vurderer å bo i et klyngetun.

Etter småskala dyrking følger naturnær beliggenhet (64 prosent), bærekraftig løsninger (54 prosent) og mulighet for sosialt fellesskap og samarbeid med naboer (52 prosent). En noe lavere andel oppgir potensielt lavere boutgifter gjennom deling av ressurser (40 prosent), tilgang til felles uteområder (40 prosent) og tilgang til felles innendørsfunksjoner (36 prosent). Kun 21 prosent oppgir at de opplever «boenhet som kombinerer privat hjem med tilgang til fellesområder» som attraktivt.

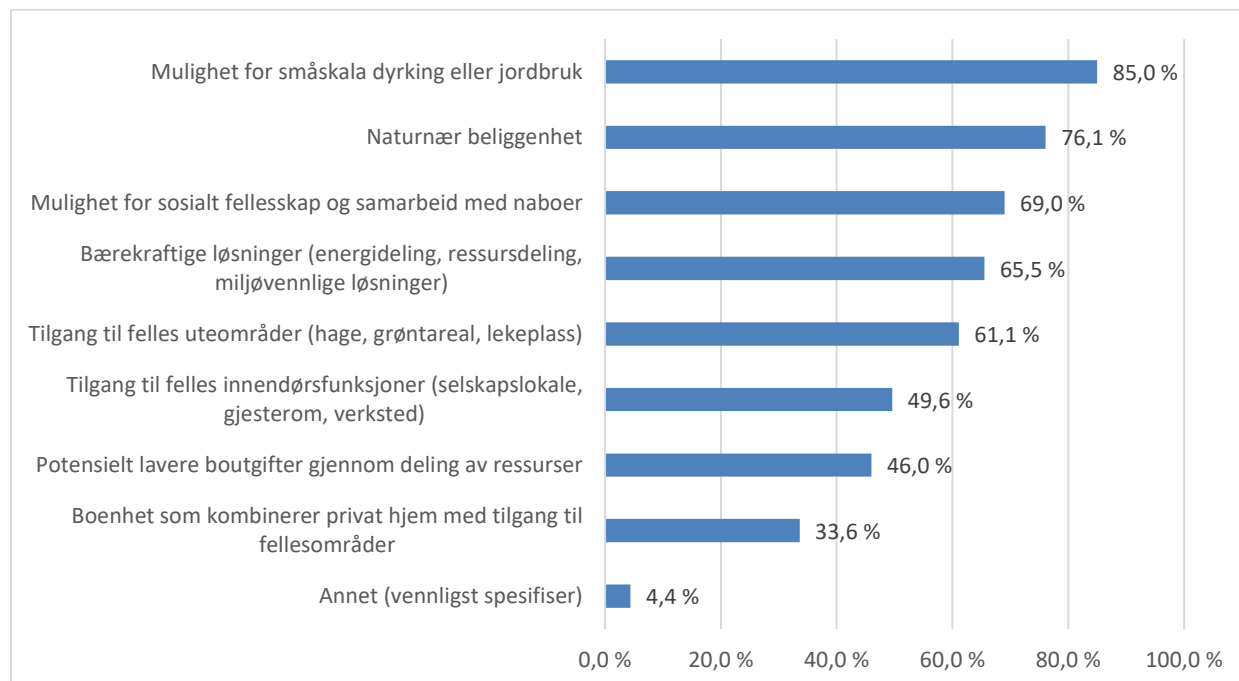
Blant respondentene som valgte «annet», ble det kommentert både positive og negative sider ved konseptet. Positive elementer som ble nevnt inkluderer «sosial trygghet», «større mulighet for å fordele oppgaver som til sammen dekker et større behov», og «ulike delingsmuligheter». På den negative siden fremhever enkelte at poenget med å flytte ut av byen er å få mer plass, noe som gjør klyngetun til en mindre relevant boform for dem.

Tilleggsanalyser indikerer at det overordnet er relativt små forskjeller i *hva* ulike grupper personer vektlegger. Dette fremgår også av Figur 25, som viser hvilke elementer ved klyngetunet respondentene opplever som attraktive fordelt etter alder. Selv om det finnes enkelte variasjoner mellom aldersgruppene, er de overordnede mønstrene og prioriteringene relativt like. Det samme ser ut til å gjelde for andre forhold som kjønn og yrke.

Figur 25: Elementer ved klyngetunet som respondentene opplever som attraktive (prosent, rangert rekkefølge, n=225).

Figur 26 viser hvilke elementer ved klyngetunet som oppleves som attraktive *blant respondentene som vurderer klyngetun-konseptet som en attraktiv boform*. Dette fordi denne gruppen trolig ligger nærmere den reelle kundegruppen av boformen, og innsikt i hvilke aspekter de opplever som attraktive kan være verdifulle i videre utvikling av boligkonseptet.

Figur 26: Elementer ved klyngetunet som oppleves som attraktive blant respondentene som vurderer klyngetun-konseptet som en attraktiv boform (prosent, rangert rekkefølge, n=113).

Selv om hovedtendensen er lik i Figur 24 og 26, viser sistnevnte et enda tydeligere bilde: De som opplever klyngetun som en attraktiv boform vektlegger særlig mulighet for småskala dyrking eller jordbruk (85 prosent), naturnær beliggenhet (76 prosent), bærekraftige løsninger (69 prosent) og tilgang til felles uteområder (61 prosent). Tilgang til innendørs fellesfunksjoner, lavere boutgifter og boenheter som kombinerer privat hjem med tilgang til fellesområder oppgis også som attraktive elementer, selv om dette gjelder mellom en tredjedel og halvparten av respondentene.

I intervjuene trakk informanter som vurderte klyngetun som en attraktiv boligform frem begreper som «deling», «fellesskap», «trygghet» og «samarbeid» når de beskrev hvorfor klyngetunet kunne være aktuelt for dem.

En av informantene som var veldig positiv til boligkonseptet hadde følgende refleksjoner:

«Og det virker veldig attraktivt fordi da hadde jeg ikke sett det som et problem å bli ensom. Fordi man har naboer med mest sannsynlig en del overlapp i verdier. Jeg liker også hvordan alle menneskene da sikkert kommer med hver sine evner og ferdigheter og kunnskap som man kan lære av hverandre og samarbeide. Og bidra sammen om et felles mål, på sett og vis. Jeg tenker og at det mest sannsynlige, uten at jeg vet noe om det, er litt billigere å kanskje bo på et klyngetun enn å kjøpe et helt småbruk alene. Det er også en sikkerhet i forhold til både ... I

forhold til at hvis vi er to damer som skal bo alene et eller annet sted. Og hvis det hadde skjedd noe med oss, så blir jo vi ganske sårbare. Så det å ha et sosialt nettverk rundt til også f.eks. å passe på ... Eller kunne mate hønene, da». (Lea)

I samme retning trekker en annen informant om hvordan det å bo i et klyngetun kunne gjøre det enklere å dele:

«Du bor jo for deg sjøl, da, men du har jo naboer såpass nærme. Og man må jo ikke nødvendigvis ta på seg alle kostnadene og vanskelighetene av livet aleine, da. Så har man på en måte et veldig nærknytt samfunn til de man bor på klyngetunet med» (Robert)

En annen informant løftet fram det sosiale:

«For meg personlig er det jo egentlig kjempeattraktivt. Og jeg tror jeg hadde elska å bo i noe sånt... Det som jeg håper på, og det som hadde vært drømmen, er jo å bo på et sånt lite sted nært naturen. Og at du er ganske nær de som bor rundt. Og at man har godt forhold, og at man liksom har gode relasjoner sammen. Så jeg tror absolutt jeg kunne trivdes med å bo sånn, da» (Ingvild)

Når det gjelder mindre attraktive sider ved klyngetunet, handlet de fleste utfordringene om bekymringer knyttet til å bo nær andre. Med andre ord, den sosiale nærheten som gjør konseptet attraktivt for noen, gjør det mindre attraktivt for andre. Noen av informantene pekte på mulige konflikter som kan oppstå med andre som bor i et klyngetun. En av informantene som egentlig finner klyngetun attraktivt reflekterer:

«En får jo ikke velge de en bor med. Så det kan jo være at du bor sammen med noen du ikke trives så godt sammen med. Så det kan jo være litt utfordrende, tenker jeg kanskje. Hvis det er noen som gjør noe veldig annerledes» (Sofia)

Det var også bekymringer knyttet til hvor «fri» man ville være til å ta egne valg, for eksempel når det gjelder drift eller andre praktiske forhold. En av informantene som foretrekker en enebolig utdyper:

«Fordi jeg vil ikke bo nær andre folk. Jeg kan godt ha naboer på hver side av mitt eget hus. Men jeg vil ha mitt eget...[J]eg tror ikke jeg hadde kommet til å kjøpe meg et sånt hus i en klynge. Jeg vil ha min egen plen, og så vil jeg klippe den plenen sjøl. Og være irritert for at det alltid vokser. Så jeg tror ikke det er aktuelt for min del.» (Jon)

Likevel uttrykker Jon, som nå er ung voksen, at konseptet kanskje kan virke positivt senere i livet – når han blir eldre og ønsker seg mindre plass og mindre ansvar.

Videre trakk mange av informantene frem økt selvbestemmelse (autonomi) som en viktig motivasjon for å flytte fra by til bygd. Dette handler om frihet til å bruke mer tid på aktiviteter og relasjoner som oppleves som viktige, og å ha nok plass til å realisere dette. Ønsket favoriserer ofte småbruk eller tilsvarende boalternativer med god plass rundt boligen og betydelig avstand til naboer – for å unngå begrensninger på denne friheten. Denne vurderingen kommer typisk fra personer som i dag bor i byen og drømmer om et *annet type liv* på bygda.

Som uttrykt av Siri, en kvinne i 30-årene, som bor i et boligfelt i en storby og ønsker å flytte til et småbruk:

«Det siste vi kan tenke oss er å flytte til et boligfelt på bygda. Vi har jo ikke noe interesse av det. Så klyngetuntankegangen vil jo ikke være attraktivt for oss. For vi tilhører “byfolka” med en sånn romantisk idé om at vi skal bo alene. Fordi vi vil ikke ha det vi allerede har. Det er attraktivt for oss at det ikke er noen naboer tett på. At vi har stor nok plass til å ha dyr, og uten å spørre naboen om hvilke dyr som er greit for dem at vi har. Det handler bare om at vi er fra tettbygde strøk, tror jeg, og hva vi vil vekk fra. Klyngetunet passer ikke helt med den frihetsidealdrømmen» (Siri)

Martin hadde et lignende argument:

«Jeg synes det er veldig spennende og interessant, mange av ideene og konseptene og sånt, og det å dele litt mer ressurser og sånne ting, men jeg tror nok ikke personlig at det er noe jeg hadde hatt lyst til. Mest fordi jeg har lyst til å styre mest mulig selv, da. Og å ikke være avhengig av andre sine meninger eller synspunkter, eller konsensus, eller majoritet, eller hvordan opplegget rundt det blir, ikke sant? Så det er mest med tanke på det» (Martin).

Martin ville imidlertid vurdere et klyngetun dersom det kunne være noen økonomiske stordriftsfordeler og det var stor nok avstand mellom husene til at man følte seg uavhengig av naboene. Som han uttrykte:

«Det hadde kanskje vært mer aktuelt hvis man kunne dele på mye av de ressursene, at det totalt sett kanskje ble en rimeligere økonomisk affære å bo i en sånn plass. Da hadde det kanskje vært mer aktuelt hvis man var mer begrenset i budsjett sånn sett. Jeg tror det er vanskelig å kanskje ha mellom fem og ti husstander som enes veldig om en samlet drøm, eller plan, eller ønske. Så det er jo avhengig av at det er nok folk som har lyst til å gjøre litt av det samme, litt med det å kunne berge seg selv, eller de ville ha tunet sammen. Så da ville det jo vært at man hadde, på en måte, felles jordbruksarealer, da, som man benytter til felles formål, hvis det skulle vært aktuelt. Og hvis man kan bo for seg selv. Med eget hus med eget dyrkingsområde og sånn. Men at det er ganske lang avstand til naboene. Men at man kunne delt noen ressurser som traktor eller snøfresere. Eller litt verktøy som vedkutter eller andre ting. Men det ville nok vært mest relevant hvis man da skulle flytte et sted der den kanskje ikke kjenner noen. Eller [ikke] så mange» (Martin).

Som Martin illustrerer, handler det ikke bare om generelle holdninger til klyngetunkonseptet, men også om hvordan det er utformet – særlig med tanke på delingsfunksjoner og avstanden mellom private boliger

5. Implikasjoner og anbefalinger

Resultatene i denne rapporten viser at 7–14 prosent av bybefolkningen kunne tenke seg å bo på bygda dersom de kunne velge helt fritt. Likevel er det en tydelig forskjell mellom et generelt *ønske* om å bo eller flytte til bygda og det å faktisk realisere et slikt ønske.

Flere barrierer – som sterk tilknytning til nåværende bosted, usikkerhet rundt jobbsituasjon for en selv eller partner, og bekymring for å ikke bli inkludert i et lite lokalsamfunn – kan oppleves som hindring og bidra til at mange blir værende i byen til tross for interesse for et mer landlig liv.

Fleksible løsninger som leie-til-eie-modeller kan redusere noe av den økonomiske risikoen ved flytting, ved at man får mulighet til å prøve livet i en distriktskommune før man tar en endelig beslutning. Samtidig fremstår synliggjøring av arbeidsmuligheter for tilflyttere og deres partnere som helt avgjørende for å senke terskelen for flytting.

Klyngetun er en annen løsning som potensielt kan bidra til å redusere noen av barrierene ved flytting til distriktskommuner. Når bekymringer for å ikke bli inkludert eller finne tilhørighet i et lite lokalsamfunn oppleves som en viktig barriere for mange (35 prosent i spørreundersøkelsen), kan klyngetun fremstå å tilby et mer sosialt og inkluderende nærmiljø. Kvalitative intervjuer viser til at flere assosierer konseptet med felleskap, og at enkelte ser klyngetun som en mulighet til å redusere risikoen for ensomhet og få et trygt sosialt miljø – særlig for dem uten familie eller nettverk. Konseptet gir samtidig mulighet for småskala dyrking og jordbruk, noe som står sterkt hos mange av respondentene i denne studien.

Selv om mange opplever klyngetun som attraktivt (50 prosent), og rundt en av tre (32 prosent) anser det som sannsynlig at de kunne *vurdert* å bo i et klyngetun dersom det fantes i en distriktskommune de skulle flytte til, er det også en viss skepsis til boligkonseptet. Flere av informantene som ble intervjuet uttrykker et sterkt ønske om autonomi og selvbestemmelse, og for disse fremstår småbruk eller boformer med større avstand til naboer som mer attraktivt, mens klyngetunet oppleves som en innskrenkning av nettopp friheten man søker.

Et viktig poeng er at denne vurderingen kommer fra personer som i dag bor i en by og drømmer om et annet type liv. Pågående forskning av Bratrud (upublisert) indikerer at en del bygdetilflyttere – særlig de uten familie på stedet – velger å flytte tilbake til byen etter noen år, blant annet på grunn av at sosiale behov ikke blir møtt. Det kan derfor tenkes at klyngetunmodellen kunne fremstå som mer attraktiv etter at man har erfart livet på bygda over tid, selv om denne gruppen ikke har vært i fokus i vårt prosjekt (Bratrud, under utvikling).

Selv om spørreundersøkelsen til potensielle tilflyttere til distriktskommuner er anonym og distribuert via sosiale medier – noe som gir begrenset kunnskap om hvem som har svart og stiller spørsmål ved representativitet – gir den et verdifullt innblikk i

en gruppe som har vist interesse for å flytte til distriktskommuner. Sammen med de kvalitative intervjuene tyder mye på at det finnes interesse for klyngetun-konseptet blant potensielle by-til-distrikt-flyttere, på tvers av ulike aldersgrupper og livssituasjoner.

For at konseptet klyngetun skal lykkes, må imidlertid flere forhold være på plass. Kommunen og området der et klyngetun skal etableres må være attraktivt i utgangspunktet, samtidig som man må være proaktiv for å klare å nå ut til den aktuelle målgruppen. I tillegg må det finnes gode og synlige jobbmuligheter. Det kan med andre ord være en utfordrende prosess å tiltrekke seg tilflyttere fra byene – særlig personer uten tidligere tilknytning til området. Følgelig er det ingen garanti for at folk heller flytter inn i et klyngetun, til tross for at det tilsynelatende er en interesse for boligkonseptet. Vi vurderer det som hensiktsmessig å synliggjøre og markedsføre hva som kjennetegner konseptet, særlig overfor dem som ikke er kjent med denne boligformen.

Et naturlig neste steg for kommuner eller andre aktører som ønsker å etablere eller videreutvikle klyngetun er derfor å kartlegge interesse og interessegrupper i aktuelle kommuner og områder. Dette er nødvendig før igangsetting av større byggeprosjekter, for å sikre at boligformen treffer målgruppen og har realistisk oppslutning. Dette bør helst utvikles i pilotform i samarbeid med forskning, for å analysere og følge med på hvordan slike boformer fungerer over tid, og hvilke grupper som har størst utbytte av dem.

Referanser

- Balderson, U., Burchell, B., Kameråde, D., Wang, S., & Coutts, A. (2021). An exploration of the multiple motivations for spending less time at work. *Time & Society*, 30(1), 55–77. <https://doi.org/10.1177/0961463X20953945>
- Bern, A., Stokke, M., & Akin, D. (2025). *Å velge fjellet: Tilflytternes historier om liv, valg og verdier* (Oppdragsrapport nr. 9/2025). Universitetet i Innlandet.
- Blekesaune, A., Haugen, M. S., & Villa, M. (2010). Dreaming of a smallholding. *Sociologia Ruralis*, 50(3), 225–241. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2010.00513.x>
- Bratrud, T. (2024). The exurban timespace: Spatiotemporal decompression among urban-rural migrants in Norway. I A. M. Holand (Red.), *Time in our times: Stretching contemporary understandings of time* (s. 207–224). Berlin: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783111428970-009>
- Bratrud, T. (under utvikling). *Rurality 2.0: Redefining Urban-Rural Divides in the Mountains of Norway*.
- Finn.no. (2024, 1. juli). 4,4 millioner drømmer om småbruk. NTB Kommunikasjon. <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/18161677/44-millioner-drommer-om-smabruk>
- Graeber, D. (2019). *Bullshit jobs: A theory*. London: Penguin Books.
- Gullestad, M. (1989). *Kultur og hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, K., & Gressgård, L. J. (2025). *Fjernarbeid og distriktsutvikling – arbeidstakernes holdninger og erfaringer* (NORCE Helse & samfunn, Rapport nr. 17-2025). NORCE Research AS. https://www.hardanger.com/d/2025/Norce%20H%26S_%20rapport%20nr_%2017-2025.pdf
- Jick, T. D. (1979). Mixing qualitative and quantitative methods: Triangulation in action. *Administrative Science Quarterly*, 24(4), 602–611.
- Lien, M., Lidén, H., & Vike, H. (2001). *Likhetens paradokser: Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2020:15. (2020). *Det handler om Norge*. Hentet 12. desember fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-15/id2788079/>
- Riksantikvaren (u.dat.). Havråtunet. Hentet 18. desember fra <https://www.riksantikvaren.no/kulturhistorie/havratunet-norske-akveduktar/>
- Solerød, H. (2025). Bygd. *Store norske leksikon*. Hentet 12. desember fra <https://snl.no/bygd>
- Stylegar, F. A. H. (2024). Klyngetun. *Store norske leksikon*. Hentet 18. desember 2025 fra <https://snl.no/klyngetun>
- Sørli, K., Aure, M., & Langset, B. (2012). *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Tønnessen, M. (2021). Movers from the city in the first year of Covid. *Nordic Journal of Urban Studies*, 1(2), 131–147. <https://doi.org/10.18261/issn.2703-8866-2021-02-03>

- van Dam, F., Heins, S., & Elbersen, B. S. (2002). Lay discourses of the rural and stated and revealed preferences for rural living: Some evidence of the existence of a rural idyll in the Netherlands. *Journal of Rural Studies*, 18(4), 461–476.
- Vike, H. (2018). *Politics and bureaucracy in the Norwegian welfare state: An anthropological approach*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Zahl-Thanem, A. (2025). *Bygdebefolkningens boligpreferanser i tidligere Nesset kommune* (Rapport N5-25). Ruralis.

Appendix

Tabell A1. *Beskrivelse av utvalget i spørreundersøkelsen.*

Karakteristikk	%
Kjønn	
Mann	18.2 %
Kvinne	79.1 %
Annen kjønnsidentitet	0.9 %
Ønsker ikke å svare	1.8 %
Nåværende bosted	
Bygd (tettbygd/spredtbygd)	10.2 %
Mellomstor eller mindre by/tettsted	39.1 %
Storby	50.7 %
Hovedaktivitet	
Annet	1.8 %
Arbeidsledig/permittert	1.8 %
Hjemmeværende	1.3 %
Uføretrygdet	10.7 %
Førtidspensjonist	0.4 %
Alderspensjonist	1.8 %
Student eller skoleelev	6.2 %
Yrkesaktiv på deltid (mindre enn 50% stilling)	1.8 %
Yrkesaktiv på deltid (50-99% stilling)	12.9 %
Yrkesaktiv på heltid (100% stilling)	61.3 %
Sektor	
Landbruk, fiske, skog eller annen primærnæring	2.7 %
Industri	3.6 %
Bygg og anlegg	4.9 %
Samferdsel, energi	0.9 %
Finans, bank og forsikring	2.7 %
Helse og omsorg	14.2 %
Handel, restaurant	2.2 %
Undervisning, forskning, utredning	20.4 %
Annen tjenesteyting	11.1 %
Annen produksjonsvirksomhet	2.2 %
Har ikke inntektsgivende arbeid	12.0 %
Annet	11.1 %
IKT / Teknologi	5.8 %
Gründervirksomhet / selvstendig næringsdrivende	6.2 %
Utdanning	
Grunnskole eller tilsvarende	0.9 %
Videregående skole (yrkesfag)	10.2 %
Videregående skole (allmennfag/studiespesialisering)	12.0 %
Universitet/høyskole inntil 4 år (cand.mag, bachelor, o.l.)	31.1 %
Universitet/høyskole over 4 år (hovedfag, master, magister, PhD, e.l.)	45.8 %
Sivilstatus	
Gift eller samboer	66.7 %
I et forhold	9.8 %

Enslig	23.6 %
Barn	
Nei	40.4 %
Ja, barn under 12 år	30.2 %
Ja, barn mellom 12 og 18 år	16.9 %
Ja, barn over 18 år	20.9 %
Alder	
Under 25 år	4.1 %
25-29 år	10.1 %
30-34 år	18.0 %
35-39 år	17.8 %
40-44 år	14.2 %
45-49 år	12.3 %
50-54 år	10.1 %
55-59 år	6.3 %
60-64 år	3.2 %
65 år eller eldre	4.1 %
Totalt	100 %

FORMÅL

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning skal gjennom fremragende samfunnsvitenskapelig forskning og forskningsbasert utviklingsarbeid gi kunnskap og idéer for allmenheten, privat næringsliv, offentlig virksomhet og FoU-sektoren, og gjennom det bidra til å skape sosiokulturell, økonomisk og økologisk bærekraftig utvikling i og mellom bygd og by.

RURALIS skal være et nasjonalt senter for å utvikle og ta vare på en teoretisk og metodisk grunnleggende forskningskompetanse i flerfaglige bygdestudier, og fungere som et godt synlig knutepunkt for internasjonal ruralsosiologi.

Trondheim (hovedkontor):
Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim
73 82 01 60

Oslo:
Pilestredet 17
N-0164 Oslo
73 82 01 60

post@ruralis.no
ruralis.no